БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 226 (10594) | 1964 оной сентябриин 23, среда | Сэн 2 мүнгэн

УЛААН-ҮДЫНХИДЭЙ 780.600 ПҮҮД

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин [х]үдөө ажахын ажалшад ехэ амжалта туйлаа. Тэдэнэр 1964 оной сентябриин 22-то гүрэндэ таряа худалдаха, тушааха социалис [уял]гаяа дүүргэбэ. Эхэ ороной амбаарта [78]0.600 пүүд орооһо таряан адхагдаба. [Ма]мнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа 240.600 [пүү]дээр ехэ болоно.

Ороoһо таряа ехээр абаха, гүрэндэ худал[да]ха тэмсэлдэ «Искра», Ленинэй нэрэм[ж]этэ, «Дружба», «Улаан-Оронго», «Комму[низм]», Калининай нэрэмжэтэ, «Советская [Ро]ссия» колхозууд, Онохойн совхозой таря[ашад]ай оруулһан хубита горитой.

Уялгаһаа гадуур таряа худалдалга үргэлжэлһөөр.

Хуряалгын хүдэлмэри ойрын үдэрнүүдтэ дууһахын, хүрэнгын үрэһэ дүүрэн хаахын, хартаабха болон овощ гүрэндэ худалдаха социалис уялгаяа дүүргэхын түлөө хүдөөгэймнай ажалшад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байна.

Н. ИРИНЧЕЕВ,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин начальник.
И. ЧЕРНЯКОВ,
Улаан-Үдын хүдөөгэй парткомой секретарь.
Д. ШИКУЛО,
Улаан-Үдын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.
А. ФЕДОТОВ,
ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедэй секретарь.

[Ү]нөөдэрэй зайлашагүй зорилго

[Нам]арай шухала хүдэлмэринүү[дэй] ... хабсарһан хүдөө ажа[хын] ... эгээл харюусалгатай xaha [дам]даа. Шэнэ ургаса хуряаха, таряа, огородой эдеэ гүрэн[дэ ту]шааха хүдэлмэри улам эршэ[тэй]. Энэ шанга тэмсэлые дабан га[рах]... дүтэлһэн ажахынуудшье олон болоно. Республикамнай ... таряа худалдаха социалис [уял]гаа һүүлшын миллион пүүд[ээр] оробо. Хэлэһэн үгэдөө хү[рэбэ]. Эхэ ороной амбаарта 7,5 [милли]он пүүд Буряадай ажалшадай ... алтан шаргал ороoһон [орууло]бо гэһэн мэдээсэл һаяар лэ [дуулд]агдажа, бултаниие баярлуул[жа] байна.

[Хүдөө]гэймнай ажалшад мүнөө ... һанан энэ жэлэйнгээ тала ... ажаллажа байна бэшэ. Ха... долоон жэлэй һүүлшын ... жэлдэ ороoһо таряа ехээр ... түлөө найдабаритай бата үн[дэһэ]... һуури мүнөөнһөө табижа эхил[хэ]... тай. Энэ ушарта намарай [паар ха]халха, хүрэнгын үрэһэ сэбэр... хэрэгтэй соонь хааха хэрэг ... удха шанартай. Теэд энэ ... республика доторнай хэр ... байна гээшэб?

... толилогдоһон мэдээнэй ёһоор, [нама]рай паар хахалха энэ жэ[лэй] түсэб республика доторнай 35 [проце]нт дүүргэгдээд байна. Газар[ай] ... интенсификациин замда ... гэһэн зорилгодомнай нама[рай п]аар нилээд ашатайхан туһа ... хэхэ байгаа. Энээнэй аша ... үзэһэн ажахынууд энэ ... эмхи гуримтайгаар, ... саг соонь, шанар һайнтайгаар ... байна.

[Гүр]эндэ ороoһо худалдаха жэ... социалис уялга хамагһаа [түрүүн] дүүргэһэн Түнхэнэй ажахы[нууд] намарай паар хахалха түсэбөө ... процентдэ хүргөөд ябана. Энэ хү[дэлмэ]риин эршэ һүүлэй үдэрнүүдтэ ... хангадана. Гэн гэтэр 28 мян[ган] гектар намарай паар хахалха ... Хориин үйлэдбэриин управ[лениин] ажахынууд оройдоол 6.000 ... гектар таряалан элдүүри... һан үетэй. Хэрбээ 28 мянган ... һайн шанартай паар хаһа ... хахалжархёо һаа, ерэхэ ... али зэргын аша туһатай бай... Энээниие хорёорхин ойлгожо ... Гэбэшье хүсэлэл оролдолго ... гүй гэжэ сэхэ тэмдэглэ...

... Яруунын, Баргажанай ... управлениинүүдэй ажа[хын]... намарай паар хахалалга ... гүнзэгы таһалдалда оронхой. ... хуряалгын шахардуу шанга ... һуларжа, намарай паар хаха[лха] тракторнуудые олоор таби[жа болом]оор байгаа. Гадна республикын зарим колхоз, совхозууд тракторнуудаа нэгэ халаанда ашаглана. Иимэ дутагдал илангаяа Хяагтын управлениин олохон ажахынуудта тохёолдоно.

Һүүлэй үедэ тогтоһон наратай сэлмэг үдэрнүүдые хэрэглэн, газарай хүрэтэр үшөө ехэ хэмжээнэй газар элдүүрилжэ боломоор. Тиимэһээ энэ шухала агротехническэ хэмжээ ябуулгада колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд анхаралаа онсо хандуулха уялгатай.

Мүнөө үеын үшөө нэгэ шухала хүдэлмэри тэхэдэ, ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй болохо хүрэнгын эрхим сортын үрэһэ амбаар, складтаа хаажа абалга болоно. Мүнөө үедэ республикымнай колхоз, совхозууд шэнэ ургасаһаа ерэхэ жэлэйнгээ хүрэнгын хэрэглэмжые 37 процентээр хангаад байна. Хүрэнгын үрэһэ сэбэрлэжэ, амбаарта хааха хүдэлмэри илангаяа Мухар-Шэбэрэй ажахынуудта эмхитэйгээр бэелүүлэгдэнэ. Эрхим сортын, шанар һайнтай ороoһо эгээ мүнөө үедэ хүрэнгэдэ шэлэн абаха гээшэ ехэл һайн хэрэг ха юм даа. Хүрэнгын үрэһэндэ анхаралаа онсо хандуулдаг дээрэһээ Мухар-Шэбэрэй таряашад жэлһээ жэлдэ баян ургаса хуряажа, хамагһаа ехэ ороoһо гүрэндэ худалдадаг, олзо доход ехээр оруулдаг байһаниинь мэдээжэ бшуу.

Гэхэтэй хамта ороoһото ургамалнуудые ехээр таридаг Зэдын талын, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд хүрэнгын үрэһэ хаалгые үнжагайруулна. Яруунын, Улаан-Үдын, Баргажанай управлениинүүдэй ажахынуудай байдал баһал тон хангалтагүй. Дээрэ дурсагдаһан управлениинүүд хүрэнгын үрэһэ хааха түсэбөө 19—28 процент дүүргээд байһыень мэдээн дээрэһээ харанабди. Зүгөөр мүнөө жэлэй эрхэ байдалай ёһоор ажахы бүхэн өөһэдынтөө хэрэгсэлые дүүрэн хангаха арга боломжотой.

Намарай намжаа һайхан сагые гүйсэд дүүрэн хэрэглэжэ, хэды олон ажал хүдэлмэриин зэргэшээшье һаань, ерэхэ хабар таригдаха үрэһэеэ бардам хүрэхөөр ойрын сагта хаажа абаха гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно. Эртүүр үрэһэеэ хаажа абабал, саашадаа тэрэнээ нарин нягтаар арилгажа, тарилгын шанарта түргөөр хүртэхэшье арга боломжо ехэ болохо ха юм.

Республикын колхоз, совхозуудта намарай паар хахалха, хүрэнгын үрэһэ хааха хүдэлмэриин ябаса тухай

1964 оной сентябриин 20-ной мэдээн
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управлениинүүд	Намарай паар хахалга	Хүрэнгын үрэһэ хаалга
Баргажанай	31	28
Зэдын	25	20
Яруунын	25	19
Кабанскын	47	42
Хяагтын	33	27
Мухар-Шэбэрэй	40	66
Түнхэнэй	61	46
Улаан-Үдын	37	22
Хориин	21	55

[Ва]рий Суслов ажалдаа шалгарна

[Ула]агынхид энэ жэлдэ ороoһо [тар]ян баян ургаса ургуулаа. [Эн]дэхи механизаторнууд та[ряа]гаа үрэжэлтэй болгожо, та[ряа]на богони болзорто үнгэр[гэжэ], ургасыень һайнаар харуу[лха] байгаа бшуу.

[Ба]н ургасаяа түргэн зуураар [хуряаха]ын тулада «Улаан-Орон[го]» колхозой механизаторнуудай [дүр]гы шангаар ажаллажа бай[на]нь магтахааршье байна. Ху[ряалга]н эхилһэн сагһаа хойшо ... зэмсэгүүдынь бүтээсэтэй[гээр] ашаглагдаа. Тиигэжэ 4000 ... гектар ороoһо таряань ху[ряа]жа дүүрэхэ болоо. Ажалай ... ходоодо согсологдожо байдаг. ... дүнгөөр механизатор [Ва]рий Сусловай даадаг агрегат ... гектар таряа хуряажа, түрүү ... эзэлбэ. Мүн комбайнер ... Тудуповай даадаг агрегат ... шахуу гектарта таряа хуряа... Эдэнэр хуряалгаяа шанар... [ся]ар үнгэргэжэ, гектар бүриһөө ...-13 центнер таряа сохижо ...

О. АНИСИМОВ.
Улаан-Үдын управлени.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

[Нүх]эр И. И. Логушкиниие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй [През]идиумэй Хүндэлэлэй [грам]отаар шагнаха тухай

[Ба]ртийна, совет болон ажахын ор[гануу]дта уни удаан, һайнаар хүдэл[һэ]... һайнь түлөө, 60 наһатай бо[лоһ]ойнь дашарамдуулан, нүхэр ... Иванович Логушкиниие Буряа[дай] АССР-эй Верховно Соведэй Пре[зиди]умэй Хүндэлэлэй грамотаар шаг[нахa].

[Бурия]дай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. У. ХАХАЛОВ.
[Буря]дай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
Л. САБУРОВ.

[Ул]аан-Үдэ хото.
[Со]ведүүдэй байшан.
1964 оной сентябриин 22.

Хуряалгын түрүүшүүл

Жолоошондо—магтаал

Хяагтынгаа аймагта гүрэндэ таряа тушаалгаар эрхимлэжэ гараһан XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түбэй ехэ тоог... Тиихэдэ тушаан боложо сэлмэг һайхан үдэр дайралдашоо һэн. Хойно хойноһоо һубарилдан ябаһан машинануудай хүсэтэ мотоорой хүнхинөөн таһалданагүй. Ерэхэ жэлэй баян ургасын һуури болодог үрэһэ хүрэнгын таряа хиидхэн сэбэрлэдэг, томо жэжээрнь илгажа гаргадаг машинанууд үлэр, һунигүй хүдэлгэгдэнэ.

Аймагтаа эгээн ехээр ороoһо таряа ургуулдаг Ноёхоной энэ колхоздо КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд болотоор бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Нэлэнхы ехэ таряалангай, бүхэнһөө дүнда зэргээр 10 гаран центнер, эрхим ургасатай газарайнь гектар бүхэнһөө 22—30 центнер хүрэтэр шэниисэ ургуулагдаһан суутай. Эгээл энэ колхозой түбэй ехэ тоогой захадаа хүртэхэгүй гэхээр аржагар шара ороoһо таряан энээн тухайнь гэршэлэн харуулһандал һанагдаа. Тиигэжэ байха үедэмнай хүсэтэ томо самосвал машина гол үүдээрнь аятайханаар табилуулан ороод, набтаршаг аад, хүдэр бэетэй, шуумгай шуран янзын сагаан шара хүн яаралтайгаар буушаба.

—Виктор Георгиевич! Ягаа түргөөр таряагаа абаашабат. Сүг ошоһон нүхэдтнай гээгдэн алдаба гү?—гээд, тоогые даагша Бато Дондопович хүхюутэйгээр ооглон хэлээ.

—Мүнөөдэр сүүдхэдээ 24 час ажаллаха гэлсээбди. Халуун хаһада хабаяа харуулхада яашаха һэм,—гэжэ жолоошон харюусаад, машинань дары һууриһаа хүдэлшоо һэн...

Иигэжэ таряа хуряалгын, гүрэндэ тушаалгын үедэ эрхимэй эрхимүүдэй, ёһотойл замай залууршадай түрүү зэргэдэ ябаһан Улаан-Үдын нэгэдэхи АТК-гай (Совнархоз) жолоошон Виктор Георгиевич Демидовтэй харалсагдаа. Ажалай хани халуун нүхэдтэеэ—Александр Иваницкий, Петр Кускин, Роман Усманов гэгшэдтэеэ хамта баатарлигаар, зали абаха забдагүйгөөр гэхээр ажаллажа ябана. Августын 20-һоо хойшо Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо магтаалтайгаар ажаллаад, гүрэндэ таряа тушааха уялгыень болзорһоо уридшалан дүүргэлсээд, саашаа бүри ехэ илалта тээшэ дабшажа ороһон намтартай. Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо туһалалсахаяа дары эдэ дүрбэн бэрхэшүүл тооһоруулан ерэжэ, дээшэлүүлэгдэһэн уялгыень унтаха нойргүйгөөр хүдэлжэ баһал дүүргэлсэбэ. Эгээл иимэ ажалша бэрхэ жолоошониие, нүхэдөө дахуулжа ябадаг һайн һайхан сэдьхэлтэй хүниие, Виктор Георгиевичые мүнөө тоог дээрэ омогорхон хараһан байгдаа.

Нэгэдэхи АТК-да уни заяанай хүндэтэй болоһон Виктор Георгиевич 1955 онһоо хойшо республикынгаа колхоз, совхозуудай ороoһо таряа шэрэлсэжэ, гүрэндэ тушаалсажа ябана. Ажалша бүхэриг, ямаршье бэрхэшээлһээ сухаридаггүй, хододоо хухюутэй согтой ябадаг энэ жолоошон нилээдгүй олон ажахынуудта туһа хүргэһэн, магтаал, шанда хүртэһэн намтартай. Ямаршье зан абаритай хүнтэй үгэеэ ойлголсожо, тааража ядадаггүй энэ нүхэр таряа хуряалгын, тушаалгын халуун сагта хэдэн сүүдхээр унтангүйгөөр ажалладаг заншалтай. Сүүдхэдөө 17—19 час ажаллаа һаа, юрын үдэр гэжэ тоолодогынь гайхалтай. 24 час соо дүүрэн ажаллахадаал, һанаа сэдьхэлынь дүүрэдэг юм аабза гээд сүг хүдэлдэг нүхэдынь магтадаг байна. Ойро зуурахана машинаяа зогсоохо, ямар нэгэн хэрэгээр һаатаха һамшаха ушар гэжэ үзэгдэдэггүй. Эсээб, ядалдааб, ороoһо тушаажа ядааб гэжэ хэлэхыень огтолон дуулахагүйт. Зориһон хүсэһэнөө саг соонь дүүргээгүйдөө эдеэлхэ, ундалхаяашье мартажархидаг.

Оньһото машинынгаа нюусые хэр зэргэ шудалһан тухайнь хэлэхэ болоо һаа иимэ. Харюусалгата машинаяа өөрынгөөл гарта удаан ябуулха, өөрөө заһабарилха гэжэ оролдодог. Тиигээд нэгэл һайса заһабарилхадаа удаан тогтонгүй ябаха талыень боломжолдог байна. Халуун хаһада ямар нэгэн часть, деталиинь эбдэрхэ ушар огто болодоггүй. Сүлөөтэй сагтаа мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, элдэб заабари, ном уншажа ябадаг тулада ямаршье дээдэ эрдэмтэй автоинженерэй тухай мэдэдэг. Нүхэрэйнгөө машинын хүнхинэн хүдэлжэ байхые шагнаад, ямар часть, деталиинь заһахаар байһые алдуугүй хэлэдэг юм. «Заал гээ һаа, хажууда хам орожо, гараараа барижа, нюдөөрөө хаража, эбдэрхэйень заһаха болоо һаа, удаан саг үнгэрхэ. Ганса абяагаарнь тухайлан, эбдэрхэйень сэхэ ологшоб»—гэжэ Виктор Георгиевич дарууханаар хэлэдэг. «Түмэр хүлэгэйнгөө бүхы орёо «абари аашые» дууһан мэдэдэг туладаал дүүрэн хүсөөрнь хэрэглэжэ, бүхы хаба шадалыень гаргажа шададаг.

Даабаряа холо үлүүлдэг, хоёр хүнэй тэнтэйгээр ажалладаг энэ нүхэр һарадаа 160 тухэриг алгасгүй олодог. Тушаалгын дүүрэбэшье, Виктор Георгиевич үшөөл һанаагаа амараагүй, комбайнһаа ороoһо тоог хүрэтэр шэрэжэ, силос даралсажа ябана.

Буряадтаа алдаршаһан жолоошон Виктор Георгиевичта бүри шэнэ амжалта туйлахыень, ажалайнь улам урагшатай ябахые хүсэхэ дуран хүрэнэ. **Зураг дээрэ:** жолоошон Виктор Демидов.

Д. ЧИМИТОВ,
манай тусхай корр.
Ноёхон.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЭБ НАЙРАМДАЛ, ХҮГЖЭЛТЫН ХЭРЭГ ИЛАН МАНДАГ ЛЭ!

Бүхэдэлхэйн хуралдаанай комиссинууд хүдэлжэ эхилээ

Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн хуралдаан боложо үргэлжэлһөөр. Сентябриин 20, 21-дэ хуралдаанай комиссинууд заседанинуудые үнгэргөө. Тэдэнь Союзуудай байшангай бүхы залнуудые эзэлбэ.

Эгээн олон хүнтэй нэгэдэхи комисси Конгресс зал соо суглараба. Энэнэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан асуудалнууд бултанай анхарал татана. Национальна бэеэ даадаһан байдалтай болохо, сүлөөрхэ түлөө, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда ба империализмда, расова доромжолхо эсэргүү залуушуулай болон студентнэрэй хамтын тэмсэл, эб найрамдал, демократиин ба хүгжэлтын түлөө хархис эрхэ ябуулга, фашизмда эсэргүү тэмсэл гэһэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ.

«Юнге гемайншафт» гэдэг залуушуулай бүлгэмые түлөөлһэн **Эрих Россманн** (ФРГ) иигэжэ хэлэбэ: Баруун Германиин мүнөөнэй засагаархид расист Фервурдын правительствые дэмжэнэ, американска империалистнуудтай тон нягта холбоо барисаатай байна. Бонной хархисууд дэлхэйн гурбадахи дайнда үсэд нэтэрүүтээр бэлдэнэ. Эдэнэр 1945 онние үзөөгүй юумэ шэнгеэр, мүнөө немец хоёр гүрэн бэшэ, харин ганса — ФРГ-гэй бии байһан шэнгеэр аашалалдана. Оршон байхаһаа гадна, улам хүгжэн һалбаржа байгаа Германиин Демократическа Республикые эдэ реваншистнууд тоохогүй һэдэлтэ гаргана гэжэ үгэ хэлэгшэ зэбүүрхэн мэдүүлбэ. Атомна дайн зайсуулхын тулада шухала бүхы юумэ хэхыень бусад оронуудай залуу үетэниие Эрих Россманн уряалба.

Американска империализм — эгээн хорото муухай дайсан мүн гэжэ Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ конголез национальна (Леопольдвиль) хүдэлөөнэй түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Юунэйшье болоо хадань, Чомбейн хархис засагые оронһоо намнан тонилгожо, национальна бэеэ даанхай байдал туйлахабди гэжэ тэрэ түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Хитадай түлөөлэгшэ үгэ хэлэхэдээ, амталан ёһоор зэргэ оршон байлгын политикые буруушаагаа. Национально-сүлөөрэлтын тэмсэлэй асуудалнуудта тогтохо зуураа, Пекинэй пропагандын мэдээжэ шашалгые дайтаба. Энээн дээрэһээнь харахада, Хитадай делегаци эб эетэйгээр хүдэлхые, зүблэрһэн шиидхэбэри абахые хүсэдэггүй байһанаа элиршэлээ.

Хоёрдохи комисси һаяшаг тогтоод, хүгжэжэ байһан оронуудтахи экономикые эмхидхэлгэдэ, социальна хубилалта бэелүүлгэдэ залуушуулай, студентнэрэй хабаадаха зорилгонууд тухай зүбшэн хэлсээ. Энэ комиссиин гэшүүд Совет ороной делегат, Азербайджанай нефтишэн, Социалис Ажалай Герой **Акиф Джафаровай** мэдээсэлые тон ехээр һонирхобо. Манай ороной алдарта зам тухай хөөрөөд, хүгжэлтэ багатай оронуудта туһалха бүхэдэлхэйн жаса байгуулхые совет залуушуул дурадхана гэхэдэнь, бүхы зал нэрьемэ альга ташалгаар уттаа.

Удаалуулан Индонезиин, Камбоджын, Югославиин түлөөлэгшэд үгэ хэлэжэ, экономическа харилсан туһалалсалгын асуудалнуудта анхаралаа хандуулба.

Минии багахан орон 150 гаран жэлэй туршада Британиин дарлалта доро байһан юм, — гээд Маури аралай залуушуулай делегат **Рамдовар** үгэеэ эхилээ. Тиигэбэшье бидэнэр өөрын организацинуудые эмхидхэн,- оронойнгоо баялигуудые маури арадай мэдэлдэ оруулхын түлөө эрид шууд тэмсэжэ эхилэнхэйбди. Кубын жэшээ бидэниие зоригжуулна, бэеэ даадаһан байдал заабол туйлахабди!

Европодохи африкан студентнэрэй союзай түлөөлэгшэ **Касадха** «юрэнхы дэлгүүр» гэдэг тухай хэлэбэ. Энэ дэлгүүр хүгжэжэ байгаа оронуудые боголшолхо гэһэн шэнэ ёһоной арга мэхэ болоно гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Сэсэн бодол мандаг! Хүн мандаг! гэһэн Японой делегат, үндэһэн соёл хүгжөөхэ асуудал зүбшэлхэ комиссида хабаадаһан Окадо Масахиро гэгшын уряада бүхы делегадууд шанга альга ташалгаар харюусаа.

Комиссиин хүдэлмэридэ хабаадаһан, РСФСР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин президент **И. А. Каировай** үгэ хэлэхэдэ, делегадууд тон анхаралтайгаар шагнаба. Манай орон дотор болоһон соёлой ехэ революци тухай, арадай багшын али тухай ехэ хүндэтэй болоһон тухай, совет һургуулинуудтахи хүдэлмэриин ямараар нарижуулагдан һайжаруулагдажа байһан тухай хөөрэбэ.

Империалис үзэл сурталай нэбтэрэн оролго үндэһэн соёлой хүгжэлтэдэ ехэ аюул тохёолдуулна, хүндэ харша, хүсэрхэлгын аашануудые тараана. Империалис үзэл сурталда эсэргүү тэмсэлдэ олониитын оюун мэдэрэлые элсүүлэн бадаруулха гээшэ һая бэеэ даадаг болоһон гүрэнүүдтэхи залуушуулай бэелүүлхэ шухала зорилго болоно гэжэ Сальвадорой делегат **Арлше Роберто** онсолон тэмдэглээ.

Кубын түлөөлэгшэ **Эухенио Балари** гэгшын үгэ хэлэхэдэ, делегадууд ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Куба Латиин Америкадахи үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэ болоһон түрүүшын орон гэһэн мэдээсэлынь делегадуудые ехээр һонирхуулаа.

Делегадуул заседанинуудайнгаа нэгэн дээрэ комиссиин № 5 бюрое һунгаа. Эндэ тон шухала асуудалнуудай нэгэн — национально-сүлөөрэлгын, амгалан байдалай түлөө, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда, империализмда эсэргүү тэмсэлэй талаар залуушуулай ба студентнэрэй нэгэ һаналтай, бата эмхидэлтэй ябуулга хангаха асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Тус бюродо Малиин, Уругвайн, Болгариин, Суданай, Алжирай, Конгын (Леопольдвиль), Колумбиин, СССР-эй, Урда Родезиин, ДРВ-гэй, Ирагай, «Португальска» Гвинейн түлөөлэгшэд дурадхагдаа.

Бразилиин түлөөлэгшэ түрүүлэн үгэ хэлэбэ.

— Намда тон тодорхой дурадхал бии. Бразилиин мүнөөнэй правительствые буруушаажа хуралдаанай резолюцинуудай нэгэн соо бэшэхэ эрилтэ минии делегаци табина. Энэ правительство хуули бусаар, зэбсэгтэ урбалта хэжэ засагта ороод, ороной залуушуул болон арад зониие айхабтар хэрзэгы шэрүүнээр хэһээжэ, мүрдэжэ байна, гэбэ.

Урда Родезидэхи колонизаторнуудай хархис политикые зэбүүрхэн буруушаахыень хуралдаанай делегадуудые уряалаад, Урда Родезиин арад зон, эндэхи залуушуул эсэстээ хүрэтэр, колониальна дулдыдалгаһаа хүсэд сүлөөрхэ хүрэтэрөө тэмсэхэ байха гэжэ тус ороной түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Тэрэнэй арадта туһа хүргэһэнэйнь түлөө, Урда Родезиин арадай тэмсэлые Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида дэмжэдэгэйнь түлөө Советскэ Союзда баясхалан хүргөө.

Баруун Африкын студентнэрэй түлөөлэгшэ залуушуулай нэгэдэл улам бэхижүүлхэ зорилготой дурадхалнуудые оруулаа.

— Бидэнэр бултадаа, олон миллион хүбүүд, басагадые энэ хуралдаанда түлөөлһэн хүнүүд, дэлхэйн хёмороонуудай үедэ эрэлхэг зориг гаргадагайнь түлөө Советскэ Союзай Премьер-министр Никита Хрущевто үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэхэ ёһотойбди гэжэ хэлэхые хүсэхэ байнаб, — гэбэ.

Зал соо һуугшад эдэ үгэнүүдые удаан альга ташалгаар угтаба. Хуралдаанай комиссинууд хүдэлмэрилжэ үргэлжэлһөөр.

Л. БЕРНАСКОНИ,
Б. ЛУКЬЯНОВ,
Е. ФАДЕИЧЕВ.
(ТАСС-ай корреспондентнэр).

ОТТО ГРОТЕВОЛЬ

ОТТО ГРОТЕВОЛЬ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЬЭЭ
СССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭИ ПРЕЗИДИУМЬЭЭ
ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЬЭЭ

Германиин Демократическа Республикын гүрэнэй болон партийна суута ажал ябуулагша, Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Германиин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша, Советскэ Союзай үнэн хани нүхэр **Отто Гротеволь** удаан саг соо, хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр 1964 оной сентябриин 21-нэй 12 час 35 минутада Берлиндэ 71-тэй болохоёо ябатараа наһа бараба гэжэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ехэ шаналалтайгаар партидаа, Советскэ Союзай бүхы ажалшадта мэдээсэнэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет
СССР-эй Верховно Соведэй Президиум
ССР Союзай Министрнүүдэй Совет

Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин Центральна Комитедтэ
Германиин Демократическа Республикын Гүрэнэй Соведтэ
Германиин Демократическа Республикын Арадай палатын Президиумдэ
ГДР-эй Министрнүүдэй Соведтэ
Демократическа Геоманиин национальна фронтык национальна соведтэ

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет герман арадай алдарта хүбүүн, Германиин Демократическа Республикын партийна болон гүрэнэй суута ажал ябуулагша, Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Отто Гротеволиин** наһа барaһан тухай мэдээсэлые ехэ гашуудалтайгаар соносоо. Энэ хүндэ гээлтэ хохидолоор дашарамдуулан ехэтэ гашуудан шаналжа байһанаа Советскэ Союзай коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин Центральна Комитедтэ, Германиин Демократическа Республикын Гүрэнэй Соведтэ, ГДР-эй Арадай палатын Президиумдэ, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, Демократическа Германиин национальна фронтын национальна соведтэ, бүхы герман арадта элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Нүхэр Отто Гротеволь нүгшэжэ, Германиин Нэгэдэмэл социалис парти, Германиин Демократическа Республикын ажалшад, бүхы герман арад суута хүтэлбэрилэгшээ, немец хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үнинэй ажал ябуулагшые, Германиин Нэгэдэмэл социалис парти эмхидхэн байгуулагшадай нэгые, Германиин түүхэдэхи түрүүшын хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэн—Германиин Демократическа Республика эмхидхэгшэдэй нэгые алдаба.

Отто Гротеволь ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаал таһалгаряагүй даажа байхадаа, Германиин хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэниие бэхижүүлгын хэрэгтэ, Германиин Демократическа Республика дотор социализм байгуулгын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрхэ зоригоо, бэлиг шадабаряа зорюулаа.

Нүхэр Отто Гротеволиие арадуудай хоорондын хани барисаа бэхижүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ, Советскэ Союзай үнэн сэхэ хани гэжэ совет хүнүүд мэдэдэг байгаа. Нүхэр Отто Гротеволь немец болон совет арадуудай хоорондохи, Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин ба Советскэ Союзай Коммунис партиин хоорондохи хани ёһоной харилсаа холбоое хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһэн байна.

Нүхэр Отто Гротеволиин арюун тунгалаг дурасхаал бүхы совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо мүнхэ һанагдажа ябахал.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет
СССР-эй Верховно Соведэй Президиум
ССР Союзай Министрнүүдэй Совет

Ургаса хуряалгын үедэ һургуулиин һурагшад, студентнэр ехэ туһаламжа хүргэнэ. Тарбагатайн «Маяк» колхоздо Улаан-Үдын культурно-гэгээрэлэй училищиин бүлэг студентнэр ерэжэ, орооһо таряа сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Зураг дээрэ: тус училищиин студентка Елизавета Санданова.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ОНШО ДҮРЫНЬ ОЛООГҮЙҺӨӨ...

Инспектор-партийна эмхидхэлшэд хадаа алишье талаараа хүдөөгэй парткомой урдаа хараха, гол хүдэлмэрилэгшэдынь болоно гээшэ. Хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомууд эдэл нүхэдөөр дамжуулан, колхоз, совхозуудай партийна эхин организацинуудтай харилсаагаа саг үргэлжэ улам бэхижүүлжэ, тэдэнэй ажал ябуулгые хүтэлбэрилжэ байха ушартай. Инспектор-партэмхидхэлшэдэй тэдэндэ даалгагдаһан ажахынуудайнгаа экономикые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ шадаха, хүн зонтой суг хүдэлхэ, партийна организацинуудта туһаламжа гүйсэд һайнаар үзүүлхэ шадабариһаа партийна комитедэй бүхы ажал хүдэлмэриин амжалта дулдыдаха бшуу.

Иимэһээл хүдөөгэй парткомууд инспектор-партэмхидхэлшэдэй ажал хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилхэ, тэдэндээ түшэглэхэ уялгатай. Энэ ушарые зүбөөр ойлгоһон парткомууд эдэ нүхэдэй ажал ябуулгада ходо анхаралаа хандуулжа, урагшатай һайнаар ажаллахадань туһалжа байдаг.

Энэ талаар Баргажанай үйлэдбэриин управлениин парткомые жэшээ болгон харуулая. Тус парткомдо гурбан инспектор-партэмхидхэлшэд хүдэлнэ. Эдэнэр бултадаа партийна хүтэлбэриин дүй дүршэлөөр баян, бэлэдхэл һайнтай нүхэд. Хоёрынь урдандаа КПСС-эй райкомой таһагуудые даажа ябаһан, нүгөөдэнь колхозой парткомой секретаряар ажаллаһан. Инспектор-партэмхидхэлшэ бүридэ колхоз, совхозуудай партийна 2—3 организацинууд даалгагданхай.

Тусхай партийна организацинуудые даажа абаһан туладаа эдэ нүхэд тэдэл ажахынуудтаа ходо байжа хүдэлдэг. Тиихэдээ тэдэнэр гансахан колхоз, совхозуудай парткомуудта туһаламжа үзүүлдэг бэшэ, харин отделени, бригада болон фермын партийна эхин организацинуудай, партийна бүлэгүүдэй хүдэлмэридэ анхаралаа онсо хандуулдаг. Олон зоной дунда ябуулагдаха эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һайжаруулхын түлөө хүсэлэл оролдолгоёо гаргадаг шуу.

Инспектор-партэмхидхэлшэ нүхэр Будаевай хүдэлмэриин дүй дүршэл анхарал татамаар, һонирхомооршье байна. Тэрэ нүхэр партийна эхин организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэлые, онол аргые хододоо наринаар шэнжэлэн үзэжэ ябадаг. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Үрэжэлэй отделениин партийна эхин организациин ажал ябуулгада оролдодоггүй зарим нэгэшүүл нилээд шүүмжэлүүлһэн. Фермэ, бригада бүхэниие мэргэжэл шадабаритай хүтэлбэрилэгшэдөөр бэхижүүлхэ, ойрын сагта колхозоороо коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй ажахы болохын түлөө тэмсэлдэ оролсохоо бэлэдхэл хэхэ гэһэн шиидхэбэри тэрэ суглаан дээрэ абтаһан юм.

Инспектор-партэмхидхэлшэ нүхэр Будаев партийна эхин организациин үүргэ дээшэлүүлхэ, эдэбхи үүсхэлынь бадаруулха тушаа ехэ оролдодог. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Үрэжэлэй отделениин партийһайнаар хүдэлдэг дээрэһээ партийна олонхи эхин организацинууд бодото бэеэ харуулжа шадаа, тэдэнэрэй хүтэлбэрилхы үүргэ нилээд дээшэлээ. Коммунистнуудшье дааһан ажал хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандадаг болонхой.

Гэбэшье үшөөл олохон инспектор-партэмхидхэлшэд өөһэдынгөө үүргые мүнөө болотороо мэдэржэ шадаагүй байһаар. Партийна эхин организацинуудые эршэ түгэлдэр хүсэн болгохын, коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл, оюун бэлигые бадаруулхын түлөө хүсэлэл оролдолгоёо

Инспектор-партийна эмхидхэлшэ хүдэлмэрөө хайшан гээд эмхидхэнэб? Партком тэрээндэ ямар туһа хүргэнэб?

даг юм. Ажахын һалбари бүхэнэй байдалтай танилсахадаа, хүн зонтой хөөрэлдэжэ ябахадаа, партийна организациин ажал ябуулгын ямар зэргээр эмхидхэгдэжэ байһые, ямар дутагдалтайень, тэдэниие яажа зайсуулха ушарыень онобшолон ойлгожо абадаг гээшэ.

Жэшээнь, нүхэр Будаевай даадаг Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз партийна 6 эхин организацитай. Эдэнэр урдань хангалтагүйгөөр хүдэлдэг байгаа. Партийна суглаанууд хаһа саг соогоо үнгэрэгдэдэггүй һэн. Коммунистнуудайшье эдэбхи үүсхэл һуларанги бэлэй. Партиин зэргэдэ һүүлэй үедэ нэгэшье хүн абтаагүй, агитколлективэй хүдэлмэри унтаранги байгаа.

Инспектор-партэмхидхэлшэ нэн түрүүлэн партийна эхин организаци бүхэндэ хамтын суглаа үнгэргүүлбэ. Тэндэ коммунистнуудай партиин Уставай эрилтэнүүдые наринаар сахиха харюусалга тухай асуудал зүбшэн хэлэсэгдэһэн байна. Суглаануудшье яһала эмхитэйгээр үнгэрэгдөө, коммунистнууд ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан юм. Ажахыгаа саашадань улам хүгжөөхэ, интенсификациин замаар дабшуулха талаар коммунистнууд ямар уялгатай гээшэб гэһэн асуудал тушаа ехэ хөөрэлдөөн болоо. Ажалдаа, олониитын ажабайдалда хайша хэрэгээр хандадаг, партиин журам эбдэдэг, эрдэм мэдэрэлээ, мэргэжэлээ дээшэлүүлхые

на эхин организациин секретаряар һунгагдаһан нүхэр Раднаев залуу коммунист һэн туладаа партийна хүдэлмэридэ дүй дүршэлгүйдөө һэн. «Юушье хэхэеэ, яахаяашье мэдэнэгүйб» гэжэ тэрэ һая һунгагдаһан үедөө сэхэ хэлэдэг байгаа. Харин нүхэр Будаев тэрэнэй хүдэлмэридэ бодото туһаламжа үзүүлээ.

Партийна суглаа, бюрогой заседани үнгэргэхэдэнь заабарилха, хайшан гэжэ социалис мүрысөө эмхидхэхэб, агитколлективые яажа хүтэлбэрилхэб гэхэ мэтын шухала шухала асуудалнуудта шэнэ секретариин анхарал онсо хандуулаа. Тиихэтээ хамта колхозой али бүхы һалбаринуудай ажал хүдэлмэри дээрэ партийна организациин зүгһөө хиналта табижа, гүнзэгыгөөр хаража, шэнжэлжэ үзэдэг, гээгдэнги участогуудые саашадань эрид һайжаруулха хэмжээ хараалдаг, тэрэнээ бэелүүлдэгшье болонхой. Инспектор-партэмхидхэлшын оролдоһон хэрэг бодотоор харюулагдана. Тэрэ отделени мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Ажалайнь урэ дүн эрид һайжараа.

Тус парткомой нүгөө хоёр инспектор-партэмхидхэлшэдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө һони һонин олон жэшээнүүдые хэлэжэ үгэхэдэ болохо байгаа. Онсолон тэмдэглэхэ болоо һаа, эдэнэрэй гол уялгаяа, харюусалгаяа зүбөөр ойлгожо, онобшотой

гаргахын орондо, харин зарим нүхэд управлениин инспектор-эмхидхэлшын хэхэ хүдэлмэриие хэжэ, дабтажа дашуурна. Зарим ушарта колхозой түрүүлэгшын, совхозой директорэй, бригадирай, отделениие архилдаг ажал ябуулгада хамааралсахаяа һэдэхэшье нүхэд бии.

Һаяшаг Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин партком ошожо, тэндэхи инспектор-партийна эмхидхэлшэдэй ажал хүдэлмэритэй танилсааһэм. Тиихэдээ «Улаан Оронго» колхоздо хүрэһэн бэлэйб. Тэндэ колхозой контородо инспектор-партэмхидхэлшэ нүхэр Гонсоруновтай ушарһан байнаб. Тэрэ нүхэр милициин оперативна түлөөлэгшые, бригадирые, мүн бусад нэгэ хэдэн хүнүүдые суглууланхай, ажалай заршам эбдэһэн нэгэ хүндэ һүрхэй шангаар ганиржа, «гашай» табижа байгаа һэн. Һүүлээрнь колхозой түрүүлэгшэтэй поли дээгүүр ябалсаа. Үглөөгүүрнь «тиимэ юумэеэ тиигээд заһабарилагты. Тэндэ тиимэ хүниие эльгээгты» гэхэ мэтын захиралта үгөөд лэ, ажалаа дүүргэһэн бэлэй.

Гэхэтэй хамта, «Улаан Оронго» колхозой бригадануудай партийна эхин организацинууд тон хангалтагүйгөөр ажаллана. Нэгэдэхи бригадын партийна эхин организаци (секретариинь нүхэр Халзанов) 1964 оной эхинһээ хойшо оройдоол хоёр дахин хамтын суглаа үнгэргэһэн, абтаһан шиидхэбэринүүдыньшье бэелүүлэгдээгүй. тиин зэргэдэ шэнэ хүн абаха гэжэ оролдодоггүй шоо. Энэ бригадада нэгэшье ко[...] нист коммунис ажалай ударни[...] рэтэй болохын түлөө тэмсэдэггүй. Партийна организаци бригада[...] рой ажалай ябаса тухай огто һ[...] ходоггүй. Тиихэдэ нүхэр Хал[...] тус бригадын ажал хэрэг [...] юушье мэдэнэгүй. Тэрэньшье [...] бэшэ. Юундэб гэхэдэ, нүхэр [...] занов өөрөө 4-дэхи бригадад[...] һуудаг, тэндэ хүдэлдэг хүн ха[...]

Иимэ байдалтай ушараад б[...] да, инспектор-партийна эмхид[...] нүхэр Гонсоруновһаа (тус кол[...] партийна организаци энэ нү[...] даалгагданхай) партийна орг[...] цинуудай үүргэ дээшэлүүлхы[...] лөө юундэ анхарнагүйбта гэжэ [...] хадамни, «энэ минии хэрэг [...] Инструктор гэжэ бии ха юм [...] гэжэ тэрэ һанаанда ороогүй ю[...] харюусаа бэлэй. Энэ парткомо[...] садшье инспектор-партийна э[...] шэлшэд иимэрхүүгээр хүдэлнэ.

Улаан-Үдын хүдөөгэй партко[...] спектор-партэмхидхэлшэдые гол[...] дэлмэридэнь дүршүүлжэ шад[...] байһаар. Энээнһээ боложо парт[...] эмхидхэлэй хүдэлмэри дээрэ [...] дунданууд олон. Жэшээнь, Эрх[...] совхозой 3-дахи отделениин [...] тийна эхин организацида апре[...] хойшо хамтын нэгэшье суглаа[...] лоогүй, хүдэлмэриин түсэбшье [...] хагүй. Бригада, фермэнүүд ли[...] партийна бүлэгүүд эмхидхэгдэ[...] зэргэтэй.

Эдэ хоёр ондо ондоо жэшээнү[...] эндэ дурдаһан ушар юу гэрш[...] гэхэдэ, инспектор-партэмхидх[...] дэй хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлб[...] дэг партком нилээд һайн ам[...] түйлана, партийно-эмхидхэлэй х[...] мэриие һайжаруулжа шадаһа[...] байна. Харин тиихэдэ зарим па[...] муудай инспектор-партэмхидх[...] дэй ажал хэрэг ехэл дутагд[...] байһан зангаараа. Тэдэнэр пар[...] хүдэлмэри тушаа анхарда[...] өөрынгөө гол ажалые оложо ша[...] гүй. Энэ ушарта парткомуудай [...] тэлбэри зэмэтэй байна.

Д. НАЗАРО[...]
КПСС-эй обкомой парторган[...] таһагай инспект[...]

ҮҮСХЭЛТЭ ХҮДЭЛМЭРИИН ҮРЭ

Ноёхоной хэшэгтэ талаһаа гүша мянган центнер ангир шара шэниисэ ороноймнай жасада бэлэглэгдэбэ. Тиигэжэ манай колхозой таряашад гүрэндөө орооһо худалдаха түсэбөө хоёр эбхэн дүүргэбэ. Баян дэлгэр шэнэ ургасынгаа хуряалга түгэсхэхэмнай хэды хоногой талада ороо.

Иимэ амжалта тиимэ бэлэхэнээр түйлагдаагүй. Нютагаймнай таряашадай шэн габьяата ажалаар, хото городһоо хуряалгадамнай хамһалсахаяа ерэһэн хүдэлмэришэд, студентнэрэй халуун туһаламжаар энэ илалта түйлагдаа. Ажалай эхин дундуур али олон бэрхэшээлнүүд тушаалдаа гээшэб. Баранинь дабагдаа гэлтэй.

Түлэг хүсэндөө комбайнууд үдэрэй хоёр даалгабари үрэбхеэд лэ, обин тоог дээрэ шэниисын гүбээнүүд тогтожол байха юм. Хүн зоноймнай, машина техникымнай туха забдагүй байһан тэрэ шахардуу сагта Улаан-Үдын пристаньһаа орооһо абаашаха баржанууд хойно хойноһоо Сүхэ мүрэниие үгсэбэ гэжэ мэдээсэгдэбэ. Хоёр зуун жаран тонно орооһо гансада үбэртэлжэрхихэ томо гэгшын онгосые сүүдхын хүгасаа соо ашаалха хэрэгтэй. Теэд үлүү автомашина байхагүй, хүн хомор. Яалтай гээшэб?

Колхозой агроном Владимир Данилович Николаев энэл орёо асуудалаар Зургаан-Дэбын тоог дээрэ ээлжээтэ хөөрэлдөөгөө эхилээ бэлэй. Байһан байдалаа, урдахи зорилгоёо, дутуу дундаяа — хамагаа хуу далдалангүй үнэн зүрхэнһөө хөөрэһэн, хэндэ ямар зүбшэл, дурадхал байнаб гэжэ нүхэдтөө зохидоор хандаһан агитатор хүбүүнэй үгэеэ түгэсхэхэдэ, тэрэ городһоо ерэһэн жолоошодой нэгэн тодожо абаад:

— Бидэнэрэй энэ бэеэрээ, һүнидэ оройгүй гээд, рейсдэ гараха болоо һаамнай, баржада абаашаха орооһымнай һаадгүй ашаха арга бии гээшэ гү?

— Бии. Үдэрынь комбайнһаа таряа зөөгөөд, һүнинь гүрэндэ тушаагдаха орооһо абаашаха гэжэ жолоошодойнгоо байхадань, бидэ залуушуул юундэ гээгдэхэбибди! — гэжэ Улаан-Үдын лесотехническэ техникумэй студент Бимба Мижитов нүхэдэйнгөө зүгһөө дэмжэбэ.

Тэрэ һүниндөө гүйһа модоной хараанда байгаа Сүхэ тээшэ яаралтайгаар гүйлгэлдэһэн автомашинануудай дүнгинөөн, гэрэл толонинь ехэл һайхан һэн. Амарха сагаа, унтаха нойроо мартаад ябаһан һайхан сэдьхэлтэ нүхэдэй һэшхэл гэхэдэ, бүри юунһээш гоё, үнэтэй сэнтэй байгаа.

Баалалта хашалтаар гү, али олзо зөөриин хомхолзолгоор бэшэ, харин үнэн сэдьхэлээрээ ажаллаха гэжэ хүсэһэн хүнүүдэй «хады хэмхэлхэ» хабатай байһанинь энээхэн жэшээ дээрэһээ үшөө дахин эли бодо харагдаа һэн.

Үнэн сэдьхэлһээ ажал хүдэлмэридөө хандажа ябадаг, өөһэд өөһэдынгөө шадабари, мэргэжэл хамтынгаа нэгэл зорилгото хэрэгтэ шэглүүлхэ гэһэн хүсэл юрэнхы дээрээ таряашадаймнай һайн һайхан заншал болоо. Энээн тушаа үшөө нэгэ иимэ жэшээ дурдалтай.

Энээнһээ урда жэлдэ комбайнернуудай доро дороо загуун абаад, ами амяараа хүдэлдэг заншалтай һэн. Теэд энэ жэлдэ коммунистнууд нүхэд Жимбеев, Сороков, Буянтуев гэгшэдэй дурадхалаар гурбан бригада бүхэндэ мүнөө ажаллажа байгаа 5—10 комбайнууднай нэгэ газар бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, гурбадахи бригадын табан комбайнернууд табуулаа нэгэ поли дээрэ ороод лэ таряагаа хадахадань орооһо зөөдэг хэды автомашина алмагданаб, техническэ талаар хангахада ямар хүнгэн бэ — тэрэнь мэдээжэ бэзэ. Гадна, комбайнернууд хамтаараа иигэжэ хүдэлхэдөө, бэе бэедээ этигэлсэхэ, найдалсаха, өөһэд хоорондоо нүхэрэй ёһоной туһаламжа үзүүлэлсэхэ шэнэ сагай һайн һайхан заншалда һурана.

Хадагдаһан гектар бүхэнһөө эрхим һайн газарта 25 центнер, дунда зэргээр 14 центнер, орооһо таряа суглуулжа байхадаа баясангүй яалтайб? Холошье бэшэ, хоёр-гурбан жэлэй саада тээ, 30 мянган центнер таряа гүрэндэ худалдахаһаа байтагай, бүхыдөө суглуулдаг орооһомнай эды шэнээн болодог һэн. Ганса энэ жэлдэ хуряаһан таряамнай нёдондонойхиһоо гурбанайнь нэгэ тухай элбэг ехэ байхань! Тунга талые эдлэһэнэймнай ашаа, шэниисын тарилгые ехээр үргэдхэһэнэймнай туһа, ээн ёһоор таряалан газараа элдүүрилдэг болоһоноймнай үрэ энэл хаям.

Мүнөө манай Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай Эхэ орондоо шэнэ ургасын таряа тушааха социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэнээ хүндэтэй дээрэ мэдээсэбэ. Энэ ехэ амжалтадань манай колхозой гэшүүдэй хүбита оролсоо даа гэжэ бидэнэр, ноёхонойхид, омогорхохо шалтагтайбди. Тиин түйлаһанаараа һанаагаа амархагүй гэһэн ёһо гурим манине урдахи зорилгодомнай тэгүүлүүлнэ. Гүрэнэйнгөө амбаарта үшөө 5 мянган центнер таряа эльгээхэ, үрэһэ хаалга, намаһай наар хахалалга сум дүүргэхэ гэһэн шэнэ дайшалхы зорилго манай урда табигданхай.

Н. БАДМАЕВ,
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

ХИМИТЭЙ ХАНИЛҺАНАЙ ХЭШЭГ

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин „Родина" колхозой главна агроном нүхэр Ф. ПАШКОВАГАЙ хөөрөөнһөө

...Перешеек гэжэ нютагай таряанай центральна тоог. Эндэһээ орооһоной һүүлшын ашаан гүрэнэй амбаарта ябуулагдаба. Энэ ушар үнгэрһэн неделидэ болоһон юм. Иигэжэ манай «Родина» колхоз бэлэдхэлэй пунктнуудта хамтадаа 110,5 мянган пуд эрхим шанартай орооһо тушааба. Энэмнай абаһан социалис уялгаһаамнай хори мянган пүүдээр үлүү болоно.

Энэ жэл баян ургаса хуряажа абаха талададамнай химиин эди шэдитэ ехэ хүсэн угаа горитойгоор нүлөөлөө гээшэ. Химиин тон ашa туһатай байһандань манай ажалшад улам урмашана.

Үнгэрэгшэ зундаа эгээ түрүүшынхеэ авиациин хүсөөр горитойхон газарта — 2000 гектар таряанай бүртаг үбһые усадхаабди. Тиигэжэ таряанаймнай ургаса угаа сэбэр байба. Урдань энээниие тоодоггүй заримашуул химиин эди шэдиин ехэ байһанда этигэдэг болоо. Тэндэхи гектар бүриһөө дунда зэргээр 22 центнер шэниисэ хуряажа абабабди.

Харин тэрэ политой зэргэлээд байһан 100 га таряаланда хоро сасагдаагүй байжа, нилээд бага ургаса абтаа.

Манай хүршэ Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз туршалгын тэдысэ орооһото ургамалнуудые тариха участогуудта минеральна утэгжүүлгэ оруулһан байгаа. Жэшээнь, Широкая падь гэжэ полиие хабар хахалаад, «лютесценс-62» сортын шэниисэ таряа. Тэрэнэй 26 гектарта га бүридэнь 150 килограмм аммиачна селитрэ оруулба. Тэндэхи гектар бүриһөөнь тэдэнэр 120 пууд шэниисэ хуряажа абаа бшуу. Зүгөөр хажуудахи 98 гектарынь утэгжүүлэнгүй таригдаһаниинь 2 дахин бага шэниисэ хуряагдаба. Үрэһэниинь тон адли байһан.

> *Минеральна утэгжүүлгэ хэрэглэхэдэ гектар бүриһөө 5,5 центнер таряан ехээр абтана.*

Энээн дээрэһээ харахада минеральна утэгжүүлгэ оруулагдаһан таряалангай гектар бүриһөө 5,5 центнер орооһон ехээр абтаба. Тиигэжэ утэгжүүлэгдэһэн гектар бүхэн 37 түхэригэй сэбэр олзо колхоздоо оруулһан ушартай.

Манай «Родина» колхозой таряашад бүхы ургамалнуудай баян ургаса абаха гэжэ эрид шууд шиидэнхэй. Энээндэмнай имагтал хими туһалха болоно. Зүгөөр энэ хэрэгые гансахан орёо оньһото машинанууд, ашагта минеральна утэгжүүлгэнүүд шиидхэхэ бэшэ, мүн эрхим мэргэжэлтэй механизаторнуудай дүршэл шадабари шиидхэхэ ёһотой.

Минеральна утэгжүүлгэ пропашной ургамалнуудай ургасада баһал ехэ һайн нүлөө үзүүлээ. Һаянай саахарай свёкло хуряажа захалаабди. Ургасань нилээд һайн. 170 гектарта саахарай свёкло ургуулаабди. Свёклын бүхы плантаци аммиачна селитрээр, суперфосфадаар хлористо каляар утэгжүүлэгдэһэн бэлэй. Иимэ утэгжүүлгэнүүд гектар бүхэндэ дунда зэргээр 2 центнер оруулагдаһан юм. Гектар бүриһөө адаг 100—120 центнер ургаса хуряажа абахаар багсаанабди. Энэмнай нёдондонойхидо орходоо хоёр дахин ехэ.

Кукурузамнайшье яһала һайнаар ургаа даа. Сентябриин 14-дэ һүүлшын гектар сабшагдаа. Дунда зэргээр гектарай 160—160 центнер ургаса абтаба. Зарим участогһаа 200 центнер ногоон набша намаа гектарһаань хуряагаабди. Энэ талаар баһал химидээ шүтэжэ, доро дохихо уялгатайбди. Кукурузын участогуудай хурьһэндэ гектар бүридэнь 1 центнер азотно селитрэ оруулагдаһан байха. 500 гектар плантацида нэмэлтэ тэжээл болгон мүн лэ минеральна утэгжүүлгэ шэнгээгдэһэн.

Ерэхэ жэлдэ химитэй бүри нягтаар ханилха, тэрэнэй хүсые үшөө ехээр хэрэглэхэ гэжэ манай колхознигууд шиидэнхэй.

ТАСС-ай МЭДҮҮЛГ[...]

Тонкинска тохойдо сент[...] 18-да сэрэгэй шэнэ уршагта [...] тохёолдоо. Бүхы оронуудай [...] нуудай тамарха эрхэтэй уһа[...] ябаһан Америкын хоёр э[...] өөһэдынгөө таняагүй корабльну[...] буудаһан байна. Танигдаагүй [...] нуудай зүгһөө ямаршье харша [...] га хэгдээгүй, дурсагдаһан [...] льнууд «харата һанаашалгата[...] гаа ёһотой» гэжэ имагтал [...] шалһан дээрэһээ Америкын эс[...] цүүд буудаһан байна гээд обо[...] министр Макнамарын сент[...] 19-нэй мэдүүлгэ соо мэдэр[...] байха юм. Танигдаагүй табан [...] руу буудалгын хэгдэхэдэ, [...] ниинь уһанда шэнгээгдээ гэ[...] бэргэйгээр мэдээсэгдэһэн байса[...]

Тонкинска тохой соо болоһо[...] лэ иимэ ушар энэ оной авгу[...] ДРВ-гэй эрье шадарай барил[...] болон һуурин газарнуудта эс[...] гээр США-гай зэбсэгтэ хүсэ[...] дээрмэдэлгын ябуулга хэхэ [...] болоно үгэһэн байгаа гэжэ да[...] олониитэ оройдоошье мар[...] Тиимэһээ Тонкинска тохой со[...] һон энэ уршагта ушар тус [...] США-гай зэрхэг түримхэй [...] хэхэ шалтаг болоно магад [...] дээрэһээ энээн тухай мэдээс[...] наагаа зобохо, һэжэглэн һэр[...] ябадал түрүүлнэ. Ханойһоо [...] һэнэй ёһоор, энэ ушарые Вьет[...] Демократическа Республикада [...] гүүгээр зэрхэг ябуулга һуж[...] шалтаг олохо гэһэн һэдэлг[...] гэжэ ДРВ-гэй правительство то[...]

Нэгэ юумэн али тодо гэба[...] гэй эрье шадар болоһон ушар [...] та хэгдэһэн хорото ааша гү, [...] зээдэ, хаанашье һаань, [...] орохо эрхэтэйбди гэжэ өө[...] тоолодог Америкын сэрэгэ[...] харюусалгагүй ябуулгын үр[...] шье байлгаһаа дулдыдангү[...] иимэ уршагта ябуулгануудһаа [...] жа магад хойшолонгүүдай түл[...] рюусалгые США-гай правите[...] хүсэдөөр дааха байна.

ТАСС-ай августын 5-най м[...] гэ соо заагданһанай ёһоор Тонк[...] тохойн уһан соогуур Холбооте [...] дуудай сэрэгэй корабльнуудай [...] руул харалга» гэдэг ямаршье [...] һэ баримтагүй, харин тус р[...] гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр хэгдэ[...] рото ябуулга болоно гээшэ. Т[...] ска тохойн уһан соо Америк[...] дохи флодой корабльнуудай [...] байдалые шахардуу шанга [...] саг үргэлжын гуламта байг[...] мүн эб найрамдалай хэрэгтэ [...] тэй ушарай болон сэрэгэй а[...] тулалдаанай болохо эшэ ундэ[...] лоно гэжэ сентябриин 18-д[...] һон ушар дахяад гэршэлжэ [...] Эдэ ушарнууд хадаа ДРВ-д[...] гүүгээр Америкын сэрэгэйхид[...] дэг хорото аашануудта эсэс [...] аюултай ябуулгануудые хэхэ[...] лихо тухай эрилтэнүүдэй т[...] зүйтэй байһые харуулна.

Советскэ Союзай дээгүүр[...] тушаалтай хүнүүд эдэ хорото [...] гануудые эрид шууд бурүү[...] вьетнам арадай хэрэгүүдтэ [...] кын хамааралсалга угаа [...] хойшолондо хүргэжэ болохо, т[...] түлөө бүхы харюусалгые СШ[...] ха ёһотой болохо гэжэ дахяа[...] шалан һануулна. Вьетнамай [...] ратическа Республикын эрье [...] хүүли бусаар хэгдэдэг харуул[...] маралганууд, энэ районд[...] сэрэгэй демонстрацинууд, [...] аашануудые һүжэрөөлгэ [...] даха ёһотой.

ХУНДЭ ТУҺАТАЙ АТОМ

Атомай хүсые ашаглаха СССР-эй Гүрэнэй комитедэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Игорь Мороховтой хөөрэлдөөн

Атомай хүсые амгалан хэрэгтэ ашаглаха уласхоорондын һүүлэй конференциһээ хойшо хүн түрэлтэндэ угаа ехэ удха шанартай хэрэгүүд бүтээгдэһэн байна.

1964 оной апрелиин 20-до СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевой мэдүүлһэнэй ёһоор, задаран бутардаг материалнуудые амгалан тайбан зорилгодо улам ехээр хэрэглэхэ гэжэ Советскэ правительство шиидэбэ.

Мүнөө жэл манай ороной атомна электростанцинуудай хүсэн дүн хамта 900 мянган киловаттһаа дээшэ гарахань. Ороной зайн галай юрэнхы балансда тэрэмнай тиимэшье ехэ бэшэ. Гэхэтэй хамта, атомай элшэ хүсэнэй эхи заха лэ байһыень бү мартаял. Атомна станцинуудай проект зохёохо, бариха, ашаглаха дүй дүршэл хойшо хойшодоо атомай элшэ хүсэ хүгжөөлгын үлэмжэ таатай, ашагтай арга олгохо байна.

Советскэ Союзнай үшөөл удаан саг соо органическа түлишөөр ороноо хангажа шадаха. Тиимэһээ юрын электростанцинууд урдынхидаал адли гол үүргэ дүүргэхэ юм. Гэхэтэй хамта манай ороной зарим нютаг хизаарнуудай малтамал түлишэнь хомор, тэрэнээ ашаглажа дууһаа шахуутай. Тэдэл районуудта атомай хүсэн тон ехэ үүргэ дүүргэжэ болохо.

Хүндэ ядронуудай задаран бутархада ядерна хүсэн бии болодог. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй бүхы районуудта шахуу тепловой нейтронуудтай реакторнууд ашаглагдана. Гэхэтэй хамта, ондоо түхэлэйшье реакторнууд бии юм. Тэдээн дотор ураанай ядро түргэн нейтронуудаар задалагдан бутардаг. Тэдэнь ядерна түлишэ ехээр үйлэдбэрилхэ арга олгоно. Тиихэдээ юрын байдалда задаржа үгэдэггүй ураан-238 гэдэгые түргэн нейтронууд задалан бутаргажа, ядерна түлишэ ехээр абтадаг гээшэ.

Түргэн реакторнууд гээшэ атомай элшэ хүсые горитойгоор хүгжөөхын тула ядерна түлишын нөөсые нилээд ехэ болгохо арга олгоно.

Түргэн нейтронуудтай реакторнуудые Советскэ Союзай эрдэмтэд үргэнөөр шэнжэлжэ байнхай. Түргэн нейтронуудтай БН—250 гэдэг томо реактор манай орон соо түрүүшынхеэ баригдажа эхилбэ. Тэрэнэй электрическэ хүсэниинь 300—350 мянган киловатт байха юм. Саашадаа бүри хүсэтэй реактор байгуулагдаха. Эрдэмтэдэй һанамжын ёһоор, түргэн нейтронуудтай реакторнууд тодхогдон, атомай элшэ хүсэн арьбадхагдаха болоно.

Теэд, тепловой нейтронуудтай электрын реакторнуудшье баһал ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Белоярска атомна станциин түрүүшын ээлжээн һая ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэнэй реактор дотор уурал үлэмжэ ехээр халаагдаха байна. Тон шухаг конструкцитай тэрэнэй реактор параметрнүүдээрээ һонирхолтой байхаһаа гадна, мүн хабсаргагдаха, ашаглагдаха талаараа һураггүй бэлэн, хилбар юм. 200 мегаватт хүсэтэй Белоярска станциин 2-дохи блок баригдажа байнхай. Нарижуулан һайжаруулагдаһан тиимэ реакторнууд түйлай ехэ хүсэтэй ууралые ашаглан, 600—1000 мянган киловатт единицэ электрическэ хүсэтэй реакторнуудтай станцинуудые бариха арга хангана.

210 мегаватт хүсэтэй Ново-Воронежско атомна электростанциин түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүрэнхэй. Атомна станцинуудай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ манай мэргэжэлтэдэй гол анхарал мүнөө хандуулагданхай. Реакторнуудай единичнэ электрын хүсые 600—1000 мянган киловатт хүрэтэр дээшэлүүлхэ, мүн ядерна түлишые шадаал һаа ехэ хүсэтэйгөөр шатааха зорилготой ябуулга хэгдэжэ байнхай. Атомна электростанцинуудта табиха нэгэ янзын оньһон түхеэрэлгэ бүтээлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Судна бүтээлгын хэрэгтэ атомай хүсэ ашаглаха ехэхэн хүдэлмэри Советскэ Союз дотор хэгдэнэ. Атомай хүсөөр ябадаг «Ленин» гэжэ угаа томо ледокол энэ талаар түйлаһан амжалтануудай нэгэн юм. Атомна реакторнуудаа һаадгүй хүдэлгөөд байбал, тэдэниие дахин шэнээр һомолонгүйгөөршье энэ суднамнай дэлхэйе 8—10 дахин тойрохо шадалтай.

Эрдэм наукын түргэнөөр дэбжэхэдэ, ядерна энергетикэшье амжалтатай, урагшатайгаар хүгжэхэл. Ядерна физикын түйлалтанууд атомна наукын үндэһэ һууринь байхаһаа гадна, ашаглагдаха талаараа ехэ удха шанартай юм.

Шэнэ янзын хүсэ олохо шэнжэлгэнүүдэй дунда термоядерна синтез бэелүүлхэ хүдэлмэри горитойхон һуури эзэлнэ. Юрын уһан соо дейтерий гэдэг бии байдаг. Тэрэнь элшэ хүсэнэй барагдашагүй булаг боложо шадаха юм. Хүшэр хүндэшье һаа, тон шухала энэ асуудалда совет болон гадаадын эрдэмтэдэй анхаралаа хандуулжа байһаниинь ойлгосотой. Энэмнай термоядерна реактор байгуулха уг зорилготой. Тиимэһээ халуун плазма гэдэгэй шэнжэ шанарые шэнжэлхэ хүдэлмэри мүнөө үргэнөөр ябуулагдана.

Ядерна физикын түйлалтанууд эрдэм, техникын элдэб һалбаринуудта үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тэдэнэй дундаһаа гол шухала үрэ дүнгүүдыеньшье тоолохонь бэрхэтэй. Энэ талаар эрдэмтэд, инженернүүдэй хэһэн хүдэлмэриин гол үрэ дүн гэхэдэ, прикладной ядерна физикэ гэдэг эрдэм наукын шэнэ һалбари бии болгогдоо.

Ургаса бүри ехээр абахын, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй гуталгые болюулхын тула биологидо, хүдөө ажахыда радиоактивна изотопуудые, ядерна элшэнүүдые хэрэглэхэ шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри совет эрдэмтэд хэжэ байна. Хүдөө ажахыда тэмдэгтэй атомуудые хэрэглэн, тэжээлэй бодосуудые ургамалнуудай яажа шэнгээдэгыень шэнжэлхэ, ургамалай тэжээл хэрэглэхэ арга болон болзорнуудые тодорхойлхо юм.

Атомай хүсэ, радиоактивна изотопуудые, элшые амгалан хэрэгтэ ашаглаха онол арга олон орондо бии болонхой гээшэ. Тэрэ дүршэлөө үргэнөөр абалсаха, ядерна хүсые амгалан хэрэгтээ ашаглаха арга замуудые зүбшэн хэлсэхэ шухала. Энэ асуудалаар зарлагдаһан уласхоорондын нэгэдэхи, хоёрдохи конференцинүүд онол дүршэлөө тиигэжэ абалсалгын зүйтэй байһые харуулна. Гурбадахи (Женевскэ) конференци мүн лэ атомай элшэ хүсэ ашаглаха асуудалнуудта гол түлэб зорюулагдаха. 70-аад ороной эрдэмтэд, мэргэжэлтэд конференцидэ суглархань. Советскэ Союз атомна наука, техникын гол түйлалтануудаар зуун элидхэл бэлдэхэ юм.

Ядерна физикын талаар, ядерна хүсые амгалан хэрэгтэ ашаглалгын талаар Советскэ Союз бусад оронуудтай хамта арбаад жэлдэ хүдэлмэрилжэ байна. Энэ үе соо 30 гаран хэлсээн хорёод оронуудтай баталагдаа.

Совет дээдэ һургуулинуудта элдэб оронуудай мэргэжэлтэд ерэжэ хүдэлдэг. 1964 ондо гадаадын хоёр мянгаад мэргэжэлтэд СССР-тэ һураа. Дурсагдаһан хэлсээнүүдэй ёһоор, Советскэ Союзнай бусад гүрэнүүдтэй хамта научна асуудалнуудые шэнжэлэн шудалжа, прибор, түхеэрэлгэ болон хамгаалгын хэрэгсэлнүүдые ухаалан зохёоно.

Европын, Азиин, Африка болон Латиин Америкын 39 орон дотор, мүн США-да атомай наука, техникын эгээн һаяын түйлалтануудые харуулха выставкэ эмхидхэгдээд, тэдэниие 23 миллион хүн хараа.

Ядерна шэнжэлгэ хэдэг Дубнадахи нэгэдэмэл институтда социалис 12 гүрэнэй түлөөлэгшэд хамта хүдэлмэрилдэг. Энэмнай Европын 13 гүрэнэй хабаададаг ядерна шэнжэлгын Европейскэ центртэй харилсадаг юм.

Совет эрдэмтэд атомай хүсэ ашаглаха уласхоорондын агентствын хүдэлмэридэ, тэрэнэй конференцинүүдтэ, симпозиумнуудта, семинар болон зүблөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

Атомай хүсэ амгалан хэрэгтэ ашаглахын тула бүхы арадуудтай харилсан ажаллахаар бэлэнбди. Манай уряае бүхы гүрэнүүдэй дэмжэбэлынь — манда ехэл һайн байха һэн гэжэ Советскэ правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущевой хэлээшэнь юу харуулнаб гэхэдэ, мүнөө үеын ядерна гүрэн — Советскэ Союзай амгалан тайбан зорилго табидаг байһыень гэршэлнэ гэжэ Игорь Морохов түгэсхэлдөө хэлэбэ.

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной сентябриин 23.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

▪ Ажалша хүн алдартай. *Алексей Хороших гэгшын бригадынхидай hайшаалта үүсхэл.* **▪ „Улаан Аха“ колхоздо малынь эзэгүй.** ▪ Ноёхоной сельподо мэхэ гохошод шэбээлэнхэй.

Манайда ороhон бэшэгүүдые үзэхэдэ...

hаяханай наратай дулаан үдэрнүүд боложо, колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэд, механизаторнууд таряа хуряалгаяа шамдуу түргөөр ябуулжа байнхай. Гүрэнэй амбаарта ороохо таряан үдэрhөө үдэртэ бүри ехээр ороно. Тунхэнэй, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гүрэндэ ороохо тушааха социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ гэжэ манай хүдөөгэй корреспондентнүүд мэдээсэнэ. Мүн хартаабха малталга түлэг дундаа ябажа байнхай.

Үнгэрhэн долоон хоногой туршада хүдөө нютагуудhаа манай редакцида олохон бэшэг ерэhэн. Түрүүшүүл тухай, тэдэнэй ажал хүдэлмэри тухай тодорхойгоор тэрэ бэшэгүүд соо хэлэгдэнэ. Малай үбэлжэлгэдэ дал, хашаануудаа, малшадай ажаhууха гэр байрануудые бэлэдхэхэ саг ерээ. Тиин гэhэй зарим ажахынуудта энэ шухала хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандана гэжэ хүдөө бэшэгшэд мэдээсэнэ. Абтаhан бухы бэшэгүүдэй олонхинь манай газетын хуудаhануудта толилогдоо.

Урданайхитайгаал адли манай хүдөөгэй эдэбхитэй корреспондент Л. Гомбоев hонирхолтой бэшэгүүдые эльгээнэ. Аяар холын Аха нютагhаа унинэй хүдөө бэшэгшэ Д. Дугаров олохон мэдээсэлнүүдые эльгээhэн. Мухар-Шэбэрhээ Тогошиев, Ноёхонhоо Д. Цыденова, Л. Гармаева (Улаан-Үдэ) болон бусадhаа нилээд олон бэшэгүүд абтаhан байна.

...hЭДЫНГӨӨ ХҮСӨӨР

...«Заготзерногой» Зэдэ станци... таряа тушаан абалгын пункт... хүдэлмэрилэгшэд мүнөө жэл аб... таряа сэбэрлэхэ, складта ... хүдэлмэридэ ондоо хүнүү... хабаадуулангүйгөөр өөhэдынгөө ... тэрэ хүдэлмэриие дүүргэхэ ... шиидэhэн байна. Пунктынхид ... саг соонь бэлдэhэн, таряа ... сэбэрлэхэ машинануудаа заhабарил... байгаа.

...Августын 15-hаа эхилэн хүдэлмэри ... түхэреэн сүүдхэ соо гурбан ... ээлжэдэ эмхидхэбэ. Алексей Хороших гэгшын хүтэлбэрилдэг 1-дэхи ... бригада илангаяа hайнаар ... ажалжа байха юм. Тэрэ бригада ... таряае заашье hаатуулангүй ... сэбэрлээд, складтаа оруулна.

...Ээлжээн хоорондын мүрысөөндэ ... бригадынхид түрүү hуури эзэлнэ. Бригада дотороо залуушуулhаа ... Мария Николаевна Юговаевно түрүүлжэ ябана. Ударнаар ... ажалдаг энэ бригадынхид халаа... даабари 150—160 процент ... дүүргэжэ байха юм. Бригадынхид ... бүхэндэ 180—200 тонно таряа ... хүлээжэ сэбэрлээд, складта оруул...

В. МИХАЙЛОВ.

...ШЭНЭ hУРГУУЛИДА

...урданай дунда hургуулида hурагшад олошоржо, hургуулиинь байр багадахада, тэндэ 8 жэлэй hургуули аргагүй нээхэ болгодоhон байна. Тиигэжэ эндэ «Скотимпортын» ...эй конторын хүдэлмэришэдэй ... шэнэ hургуулиин 13 класстай ... барилга барилгдаа. Мүнөө тэндэ 380 ... hуралсана.

...hуралсалай жэлэй эхиндэ шэнэ ... hургуули баярай ёhоор нээлгэ болоо.

Л. ТАПХАЕВ.

УНДЭР НАhАТЫН ЮРӨӨЛ

(Пенсионерэй хөөрөөн)

Колхознигуудта пенси, тэдхэмжэ үгэхэ Хуулиин баталагдаад байхада ехэтэ hайшаагаа hэмди. Ямар нэгэ артелиин гэшүүн байгаад, ундэр наhатай болоходоо, гүрэнhөө пенси абадаг болохо гээшэ ёhотойл жаргал ааб даа. Тиимэшье байнгүй яахань hэм: колхозой тогтоhонhоо хойшо hая болотор шахуу колхознигуудта пенси үгтэхэ ёhо байгаагүй ха юм. Табяад оной гаратар колхозуудай экономико хүгжэлтэ багатай байhан. Колхозууд мүнөөнэйхитэй адли бэшэ, баганууд даа: ехээр хүсэлжэ, ехэ юумэ бүтээжэ шадахашьегүй байhаниинь мэдэнэшьебди.

Хамаг бүхы юумэнэй хүгжэжэ, hайжаржа байhан энэ үе сагта хүнэй ажабайдалда дуулдаа үзэгдөөгүй, hайн hайхан юумэнүүдые дуулажа, hонирхожо байхада, энээниие урдынгаа байдалтай сасуулжа байхада ямар жэгтэйб! Урдань хайшан гэжэ ажаллажа байдаг hэмбибди. Би колхозой тогтоhон сагhаа хойшо ниитын ажалда ябаа хүмби.

Мүнөө гартаа багса саарhа баряад байнаб. Үни хада бэшэгдэhэн, үнгэеэ хубилжа шарлашаhан юумэнүүдшье бии. Ямаршье хадаа өөртэмни ехэл удха шанартай юм. Эдэ саарhануудай нэгэ хэдыень абажа хараябди.

1933 оной июниин 14. «...Гэгээтын ШКМ барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаhанай түлөө БАРИЛГЫН УДАРНИК гэhэн нэрэ соло үгтэбэ».

1934 оной майн 8. «...Колхозой ажалда hайн жэшээ харуулhанайтнай түлөө АЖАЛАЙ УДАРНИК гэhэн солотой болгобо».

Гушаад оной үеэр ажалдаа шалгаржа ябаhан хүнүүдтэ иимэ үнэмшэлгэ саарhанууд барюулагдадаг байhан. Мүнөө ундэр наhатай боложо, пенси абажа байгаад, эдэ саарhануудые гаргажа, хаража байхадамни ехэл hонин шэнги үзэгдэнэ. Ганса өөртэмни тиимэ бэшэ, харин мүнөө үеын залуушуул ехээр hонирхон атаархадаг: «Колхозой тогтохын үедэ юу хэдэг hэмта? Ямар ажалда ябадаг hэмта?» гэжэ байжа асуудаг юм.

Имагтал Октябриин революциин ашаар юрын буряад зон эрхэ сүлөөгөө олоо, эрдэм hургуулитай боложо эхилhэн ха юм. Минии гушаад наhатай байхада Гэгээтэ нютагта ШКМ (hүүлдэнь долоон жэлэй hургуули болоhон) баригдаhан юм. Эндэ hайнаар ажаллажа, барилгын ударник болоо hэмби. Сартуулай юhэн голдо анха түрүүн энэ hургуули баригдажа, ухи хүүгэднэй эрдэм бэлигэй эхи бариhан байха. Зоной hуудал байдалые hайжаруулхын тулада хэгдэжэ байhан ехэ хүдэлмэри гол түлэб биднэй үе наhатанай хүсөөр бүтээгдэhэн байна ха юм.

Эдэ бүгэдые ажаглажа ябаад, мүнөө колхозой ажабайдал ямар болооб гэжэ hанахадашни гайхалтай юумэ ааб даа. Гар хүсөөр хэгдэжэ байдаг ажал оньhон аргаар бүтэнэ. Анзаhаар газар хахалдаг хүн мүнөө үгы ха юм. **Манай колхоздо мүнөө хори гаран комбайн хүдэлдэг.** Хэды олон трактор, автомашина бииб! Таряа тарилгые яажа үнгэргэхэб, хуряалгые яажа эмхидхэхэб гэжэ hанаагаа зобохо юумэн үгыл. Ганса манай отделенидэ 1600 гаран гектар ороохото ургамал таригдадаг. Нёдондо 930 гектарта шэниисэ таригдажа, хамта 11 мянга шахуу центнер ургаса абтаа hэн. Мүнөө жэлдэ ороохо таряан яhала hайн ургасатай. Гектарай дунда зэргээр 12—13 центнер ургаса лаб лэ абтаха байха. hүүлшын 10 жэлэй туршада 10 центнерhээ бага ургаса манай отделенидэ абтаагүй юм. Мүнөө манай Наринай отделени колхоз соогоо үрэhэнэй таряа ургуулдаг эгээл томохон hалбари болоод байна.

Мал ажалнайшье горитойгоор хүгжөө. Гол түлэб хонид олоор үсхэбэрилэгдэжэ, олзо ехээр абтана. hайнаар ажалладаг малшад эндэмнай олон. Жэшээлхэдэ, колхозоймнай түрүү хонишод Буда Вампилов, Нимбу Намсараев, Чимит-Дамба Пагбаев гэгшэд жэл бүри ноохо ехээр хайшалжа, хурьгадые олоор абажа түлжүүлнэ.

Хүн зоноймнай эдэбхитэйгээр, hайнаар ажалладаг дээрэhээ ниитымнай баялиг жэл бүри арьбадажа, колхознай олзо доход ехээр абана ха юм даа. Артелиингаа хүгжэжэ байхада биднэр, колхознигуудшье урматайбди. Колхознигуудай бүлэ бүхэн түбхинэмэ ажаhуудалтай боложо, гоё hайхан гэр байрануудые түхеэржэ абадаг болонхой. hүүлэй жэлнүүдтэ барилганууд олоор бодхоогдоо. **Колхозоймнай** түб Гэгээтэ тосхондо шэнэ клуб баригдажа, ажалшад сүлөөтэй сагтаа кино харана. Залуушуул үдэшэндөө сугларжа, ёохор наада хатардаг. Би хэдэн жэл удаа отделенидээ барилгын бригадын бригадираар ажаллажа, клуб, эхин hургуулиин байшан барижа, ашаглалгада оруулаабди.

Колхозойнгоо баян дээрээ улам баяжан байхада ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаха ёhотойшьебди. Би мүнөө жараяа холо гарабашье, колхоздоо шадалайнгаа зэргээр туhалдаг гээшэб. Наhажаал болоhон ондоошье хүнүүд баhал ехэ туhа хүргэдэг юм. Мүнөө манай колхоздо 200 шахуу хүн, тэрэ тоодо отделенидэмнай 52 хүн, пенси абана. Манай орон дотор гүрэнэй пенси, тэдхэмжэдэ гараха 6,5 миллион колхознигуудай тоодо эдэнэр орохонь ха юм. hайнаар ажаллаhан колхознигууд гүрэнэй пенси абаха болоходоо урдань ажаллаhанаа хараада абалсажа, үшөө ехэ мүнгэ абадаг болохо ха юм. Энээндэнь урмашахашье, баярлахашье байнабди. «hайн даа» гэжэ үндэр наhанай юрөөл табинабди.

«Залуу үетэндэ — зам харгы, Наhатайшуулда—нэрэ хүндэ».

Эдэ үгэнүүд мүнөө үедэ ямар удхатайгаар дуулданаб. Хоёр үетэнэй жаргал холбогдоол ха юм даа. Залуушуул тухай хэлэхэ болоо hаа, тэдэнэр ямар жаргалтай сагта ажаhуунаб: үбшэн зоболон, үлэсхэлэн байдал мэдэхэгүй даа. Коммунизмын гэгээн гэрэлдэ сохюулhан, ёhотойл үргэн замда ороод ябанал! Эрдэм бэлигтэ hураха гээ hаань, тэдэнэй дуран. Инженер, врач... болохо гэбэлнь, тэдэнэй хүсэл.

Тиихэдэ наhажаал зоной нэрэ хүндэ үшөөл үргэгдэжэ байна гээшэ. Үбгэрhэн, нэтэрhэн сагта урдань ямар тэдхэмжэтэй байдаг hэм даа. Мүнөөл гүрэн түрэмнай энэ хэрэгые анхаржа, жаргал дээрэ жаргал асарба. Хүн бүхэнэй hанаа сэдьхэлые баясуулба ха юм.

Ц. БАИНОВ,
Зэдын управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.
Зэдэ. Петропавловка.

Жамьян Жодбоевич Бартаев Ахын аймагай «Коммунизм» колхозой дүршэлтэй малшадай нэгэн юм. Тэрэ арба гаран жэлдэ таhалгаряагүй адуушанаар ажаллаhан байха. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ, хабарай хажар hалхинда адуу моридые адуулха гээшэ амар хэрэг бэшэ аабза. Жамьян Жодбоевич ажал хүдэлмэридөө хэды бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоошье hаа, тэдэниие заатагүй дабажа гарадаг. Эгээл тиимэ хадань тэрэниие хонишон болохыень колхозой правлени дурадхаhан байгаа. Ерэхэ жэлдэ хонин бүриhөө хурьга абажа, ноохо хайшалалгые эрид дээшэлүүлхын түлөө нүхэр Бартаев оролдоно. Зураг дээрэ: Жамьян Жодбоевич Бартаев.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

ЭЗЭГҮЙ ЯБАДАГ МАЛНУУД

...Урун, Зүүн Сагаан Бэлшэрэй ...нүүдэй hаалишад хэдышье ...жо ажаллаа hаа, hү hаалияа ...айтаар дээшэлүүлнэгүй, зарим ... доошолуулна. Намарай hайн ...дариин үедэ яахадаа иимэ бай... тохёолдооб гээд асуухаар.

...энээниень тайлбарилхада иимэ... Ажал хэхэ хүнүүд дуталда... ...hан баримта дурдаад, «Улаан ... колхозой хүтэлбэрилэгшэд мал ...аргшадые үнихэнэй оложо та... ...үй. Үнеэдынь дуратайдаа бэл... ...ээ гаража, байрадаа ерэхэнь ... байдаг. Заримыень ошожо ...агүй hаа, хээрэ хонохо түйлдаа ...э, дутуу ядуу hаалгажа ябана бшуу. hаалишадай үглөөгүүр үнеэдээ hааhаар байтарынь зариманиинь бэлшэшэнэ. Тиихэдэнь хойноhоонь бэдэржэ ошоод, нэгэ хэhэг болоод асаржа hаахашье ушар али олон үзэгдэдэг. Хёрхо нарин харууhанда ябаагүй, хайша хэрэг орхигдоhон үнеэд бэратайгаар эдеэлхэшьегүй, уhалагдахашьегүй байна бшуу. Үбэлжэлгын үедэ ядалдажа ондо ороhон, зунай, намарай сагта hайса адуулагдаагүй үнеэдынь хүшэ шадал hулатай, ехэ hү гарахашье гэхын аргагүй.

Фермын hаалишад түс бүридөө арбаад үнеэдтэй аад, үдэртөө hайн лэ hаа гурба, дүрбэн хүнэг, ядалдахадаа хоёр хүнэг хахадые арай гэжэ hаана. hаалишад Г. Цыбикова, Н. Тубанова, Н. Урбаева, Е. Хаптагаева, Д. Дылгырова, С. Захарова, С. Гармаева гэгшэд илангаяа гээгдэлдэ оронхой.

Мал адуулагшые дары түргэн оложо, үнеэдые хананхатай шадамараар hайса адуулаад байбалнь, hү hааха уялгаяа ноябриин hайндэр болотор дүүргэхэ аргатайбди гэжэ эдэ hаалишад мэдүүлнэ. hаалишадайнгаа эрилтые дүүргэхын түлөө бодомжолыт гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хандахаар болобо.

Д. ДУГАРОВ.

Аха.

„ҮГЫ“ ГЭДЭГ НАЙМААШАД, „ҮГЫРШЭhЭН“ СЕЛЬПО

— Папирос үгыт. Сигаредшье ... өөрэгүй.

— Юу хэлээ гээшэбта? Угайдха... махорко байгаагүй юм гү?

— Таанадта ородшье, буряадшье ... «үгы» гэжэ хэлэнэб! Ягаа ...хогүй зомта?!—Залуу наймаа... басаган ехэл хашарhан янза... ...ар ёрд гэбэ.

...иимэ хөөрэлдөө Ноёхоной сель... Зургаан-Дэбэ тосхондохи эдеэ... магазинда ороhон лэ хүн дуу... байха.

...эдэб эд бараагаар түс сельпогой ...нуудай таhалдадаг ушар нэ... бэшэ үзэгдэдэг. Энээн тушаа ...артсъездын нэрэмжэтэ колхо... ...гшүүд хэдэн дахин сельпогой ... мэдээсэл, гомдол оруулhан ... Нүхэр Л. Фетисовэй толгойл... сельпогой хүдэлмэрилэгшэд ...адай эрилтые hайнаар ханга... ондо хооhон үгөөр зониие най... байба.

...Сельпогой ноёдой хайша хэрэгээр ... хэрэгтээ хандадаг баримтые ... иимэ жэшээ харуулна. Тусхай ...оолоор үнэгүй болгогдоhон эд ба... ...хямдаруулагдаhан сэндээ оруу... ...агүй. Жэшээнь, «Ракета» гэжэ ...оприёмнигой анханайнь сэн 134 ...үхэриг байhан аад, нёдондонhоо ...о үнэнь хоёр удаа хямдаржа, ...түхэриг хүрэтэрөө доошоо бүү... Теэд Ноёхоной сельмагта энэ ...оприёмнигнай хуушанайнгаа ...ар, 134 түхэригөөр худалдаг... байха юм. «Заря» гэжэ час ...түхэригөөр хямдарха ёhотой аад, ... лэ хуушан сэнгээрээ—27 түхэ... наймаалагдажа ходорhон бай...

...Энэ иигэжэ совет худалдаа най... ...й гурим бүдүүлигээр эбдэнэ ...бта гэжэ наймаалагшаhаа асуухада: «Сельпогоймнай бухгалтер, товароведүүд акт табижа, хямдарhан эд бараануудые шэнэ сэндэнь оруулаагүй, унжагайруулагшал, тиихэдэнь би юрэдөө хайшан гэхэбиб?» гэжэ харюусаа hэн. Нээрээшье сельпогой товаровед нүхэр К. Петрова, бухгалтер нүхэр Е. Нюхалова гэгшэд эндэ сэхэ зэмэтэй. Сельпогой хүтэлбэрилэгшэд эд бараа хэрэглэгшэдэйнгээ эрилтэ хүсэд мэдэдэггүй, саг соонь шухала эд бараануудта захил хэдэггүй.

Тэндэхи колхозой хоёр бригадада —Мэнгээ, Залаа гэжэ тосхонуудта магазин гэжэ байхагүй. Полевой стануууд, малай гүүртэнүүд дээгүүр сельпогой зүгhөө нүүдэл наймаан ябанагүй. Сельпогой балансада тоологдодог автолавка үнинэй эбдэрэнхэй, ашаанайнь автомашина баhал ехэ заhабаритай.

Ноёхоной сельпо hаяхан эмхидхэгдэhэн худалдаа наймаанай шэнэ зургаан юм. Тиимэ hэн тула Сэлэнгын аймпотребсоюзшье тэрээндэ анхаралаа ехээр хандуулха байгаа. Гэбэшье сельпогой шухала шухала хэрэглэмжые хүсэлдүүлхэ талаар тодорхой туhаламжа багаар үзүүлнэ. Жэшээлхэдэ, Ноёхоной сельпо эд бараагаа хадагалха нэгэшье складгүй. Байhан магазинуудайнь гэр хуушан, зундаа дуhаалдаг. Эндэ hая Ноёхоной сельмагай наймаалагша бороодо норошоhон хэдэн пальтонуудые газаа гаргажа, хатаажа байгаа hэн.

Аймпотребсоюзай худалдаа наймаанай таhагые даагша нүхэр М. Цынгунов хадаа шэнэ сельпогой хэрэглэмжые эд бараа хубаахадаа харалсадаггүй гэжэ наймаалагшадай гомдодогынь буруу бэшэ. Ноёхоной сельпо бусад сельпонуудта орходоо аймпотребсоюзай түб баазаhаа таhархай, холо газарта байдаг. Иигээд хүйтэнэй унахада Сүхэ мүрэн табихаяа болижо, удаан саг соо Ноёхон тээшэ машина, морёоршье ябаха аргагүй болодог. Энээниием хараадаа абажа, аймпотребсоюзай зүгhөө hаядаа тодорхой хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ, сельпогой хүдэлмэри эрид hайжаруулагдаха бэзэ.

Ноёхон. **Ц. ДУГАРОВ.**

ХОЙРОГ КИНОМЕХАНИК

...Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя ...ина» колхозой Харгааhатын отде...лэдэ ажаhуудаг хүн зон hүүлэй ... ямаршье кинофильм мүртэй hайнаар харахаяа болинхой. Ушар ...гаанинь юуб гэбэл, киномеханик Л. Батомункуев тушаалта ажалдаа хайша хэрэгээр хандана бшуу. Мүнөө киноаппарат эбдэршэбэ гээд ... олонхи кинофильмүүдые дуугүйгөөр харуулна. Тэрэнhээ гадна нүхэр Батомункуев холын бэлшээридэ байдаг малшад, хонишодто нэгэшье кинофильм абаашажа харуулдаггүй.

Хэды болотор эндэхи ажалшад кинофильм мүртэй hайнаар харангүй байха юм?

Д. БАДМАЕВ.

Мухар-Шэбэр.

УhАН ЗАМААР

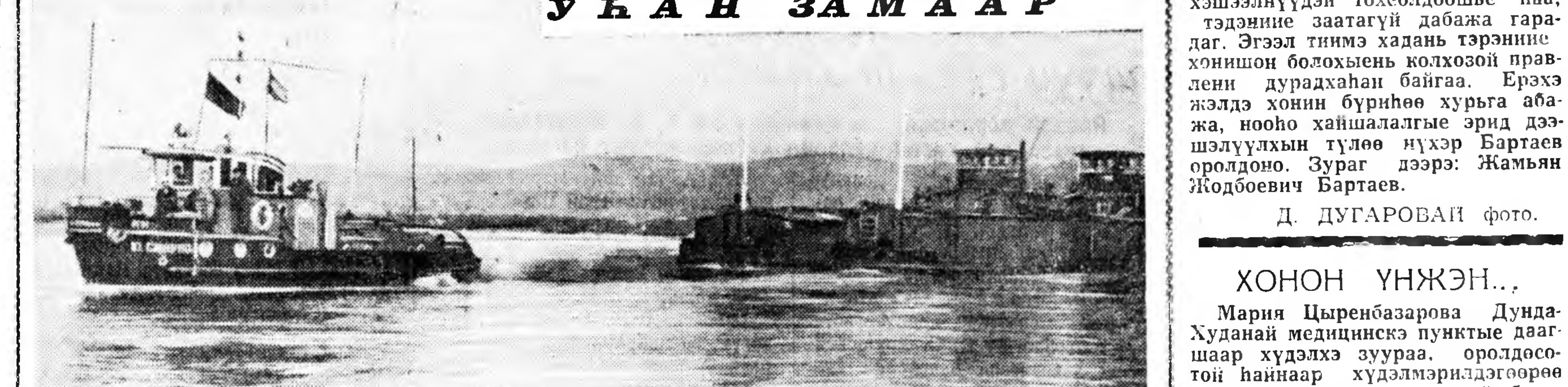

«Юрий Смирнов» теплоходой экипаж навигаци эхилхэтэйгээ зэргэ ашаа зөөхэ талаар дээшэлүүлэгдэhэн уялга абаhан юм. Мүнөө тэдэнэй хэhэн хүдэлмэриинь дүнгөөр хэлэhэн үгэнь хэрэгhээ холодоогүй.

Уларилай хэды тааруугүй байгаашье hаань, экипаж судняа hайнаар ябуулжа, таряа, шулуу нүүрhэ болон бусад ашаа зөөхэ хүдэлмэри hайнаар хангаа. Мооровшэ, Харлан, Пашино, Улаан-Үдэ хоорондо ашаа зөөхэ хүдэлмэридэ капитан Андрей Сергеевич Труфановай габьяа тон ехэ.

Мүнөө эдэнэр графигhаа табан үдэрөөр түрүүлээд ябана. Сүхэ голые үгсэн, Алтайн пунктhаа шэнэ ургасын таряа зөөхэдөө, түсэбhөө гадуур 500 тонно асарба.

Улаан-Үдын пристаниинхид навигациингаа түсэб октябриин 1 хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Тиигэжэ экипажай коллектив ерэхэ жэлэй түсэбөөр горитой таряа, овощ, шулуу нүүрhэ, модо болон бусад ашаа зөөхэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. «Юрий Смирнов» теплоход холын пунктhаа таряа зөөжэ ябана.

Д. БАЛДАНОВ. фотонь авторай.

ХОНОН ҮНЖЭН...

Мария Цыренбазарова Дунда-Худанай медицинскэ пунктые даагшаар хүдэлхэ зуураа, оролдосотой hайнаар хүдэлмэрилдэгөөрөө ажалшадай дунда хүндэтэй болоhон юм.

Нүхэр Цыренбазарова совхозойнгоо 4-дэхи фермын хүдэлмэришэдэй дунда хододоо хөөрэлдөө үнгэргэжэ байдаг. Совхозой партийна организациин эрхим агитатор hэн туладаа, таряа хуряалгын үедэ комбайнай агрегадта гү, али холын малшадта хэдэн хоногоор ошожо, хөөрэлдөө, элидхэл үнгэргэжэ, ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаhа» гаргажа ябадаг эрхим агитатор юм.

Х. ЖАМСАРАНОВ.

Дунда-Худан

БОЛБОСОРОЛОЙ ЖЭМЭСҮҮД...

Энэ наhажаал хүниие Хори тосхоной үйлсэ хэмжэдэгээрнь бэшэ, үнэндөө тэрэнэй хэhэн, хэдэг ажалайнь намтарай нэгэ хуудаhаар олон хүнүүд танидаг байха. Хори нютагай хүбшэ тайгын зүргэ харгынууд, шэнэhэн, нарhан, улаан модод Лев Михайлович Вахрушевай танил болошоо гэхэдэ, алдуу болохогүй ёhотой. Хорин табан жэлдэ—модоной ажалда, hүүлшын арбан табан жэлыень—түсэблэлгын таhагай начальнигаар ажаллаhан.

Зарим хитүүшэг хүнүүд өөhэдынгөө намтар тухай үсөөхэн үгөөр хэлэдэг. Мүшхэгшэ шэнгеэр тэдэниие асуудалнуудаар хашараабалшни бүри буруу харан, «хүлисэгты, хожом нэгэ аргаар хөөрэлдүүжэбди, мүнөө сүлөөмни үгы, хайрлагты» гээд, ябажашье болохо. Мүнөө Лев Михайлович Вахрушевтай уулзахада, өөр тухайгаа олон үгэ хэлэжэ үгэбэгүй. Тиихэдэнь өөрынь гэр байрада ошохо баатай болоогдоо.

Саад гэhэн үгые хүнүүд олон ондоогоор ойлгожо болодог. Зариман хоёр гурбан ордо шордо модо ургуулhан хүниие саадшан гэжэ ядахагүй, үгышье hаа, хэдыхэн монсогор жэмэстэй модо сонхынгоо хажуугаар hуулгаа hаань, ухаангүй шадамар хүн, жэмэс ургуулаа гэжэ байжа гүйлдэхэ. Үнэн дээрээ шэмэрүүн хүйтэн Сибирь орондо жэмэстэ баян саад ургуулдаг хүнүүд олон бэшэ.

Лев Михайлович Вахрушев пенсидэ гараhаар унинэй бэшэ, энэ жэлэй март hараhаа хойшо. Энэ хүнэй мүнөө үедэ хэжэ байhан ажал, тэрэнэй ургуулhан саад соо ороходоо, ёhотой ондоо юртэмсэдэ орошобоб гэжэ hанамаар. Шугын ябаган бургааhан мэтээр, мүлхин ургаhан жэмэстэ hөөгүүдые харахадаа, хэнэйшье зосоо гайхалай түү, али омогорхолой мэдэрэл түрэхэ байhанда hэжэг түрэнэгүй. Энэмнай Лев Ивановичай ажал гээшэл даа.

«Папировка» сортын яблони гээшэ. hуулгагдаhаар зургаан жэл болоо. Жэмэсынь амтынгаа талаар эгээл hайн гэжэ тоотой,—гээд, Лев Михайлович бодолгото болоно.—Энээхэн «Боровинка» сортын яблока,— гээд, тэндэ ургажа байhан hөөгэй нэгэ эшые үргэбэ. Эшэдэнь табан томо гэгшын яблоканууд бүлсылдэнэ. Газараар унашанхайнуудшье бии.

Яблониин модо үндэр, томо гээд hанадагбди. Харин эндэ газарай оёороор. Гайхалтай.

—Зорёон иигэжэ нугылгааб. Юундэб гэхэдэ, үбэлэй хүйтэниие тэсэхэгүй ха юм. Тиимэ тулань хушахада hайн, —гээд эзэниинь ойлгуулба.

Саашаа ябан, «Грушевка московская», «Ветлужанка», «Антоновка летняя» гэхэ мэтэ сортын модонуудые, жэмэсүүдые харана, үзэнэ, амталнабди. Мүн эндэнь ранеткын 18, вишниин hөөгүүд намдуухан hэбшээдэ гунхалзанад.

Саадайнь нүгөө үглууда ошоходо, жэрэгэр олон набтарханууд набшата ургамалнууд харагдаба. Эндэмнай манай ой соогуур ургадаг үхэр нюдэн, гүлзөөргэнэ гэхэ мэтэ жэмэсүүд.

—Энэ жэлдэ үхэр нюдэн бүри ухаангүйгөөр ургаал. Нэгэ hайншаг эшэhээ нэгэ хүнэг суглуулаабди,—гээд эзэн омогорхон хөөрэбэ.

Жэмэс үгэдэг модоной газаа тээ, саад соогуурнь, гэр барааень тойроод элдэб декоративна модод: тополь, акаци, венгерскэ сирень, бузина гэхэ мэтэ модод аргагүйгөөр ургашанхай, найгалзанад. Сэсэгүүд... Ямар олон янзын гоёнууд сэсэгүүд гээшэб! Олон үнгын, олон сортын эдэ сэсэгүүдые харахада, ямар нэгэн угалзатаhан гоё хибэс hанаанда ороод орхихо юм.

Энэ хэрэг тиимэ бэлэн бэшэ. Жэмэстэ модо ургуулхын тула инаг дуранhаа газаа тээ, үшөө эрдэм ухаан хэрэгтэй ха юм. Лев Михайлович нэн түрүүн «Гэрэй газаадахи саад», «Саад ба огород» гэhэн журналнуудые абадаг болоhон. Ажалhаа ерэhээр лэ тэдэ журналнуудаа баряад hуушаха. Ульяна Артемовна, нүхэрынь гэнтэ hэреэд харахадань, гэжэлдэ hууха. Аалихан ооглоходонь: «Би энэ бэеэрээ»... Харин өөрөө унтахагүй. Эгээл энэ мэтээр тэрэ саад тарихын үзэг гээшые шудалжа мэдэхэ болоhон хойноо ажалаа эхилээ. Газар малтаха, модо асаржа hуулгаха, харууhалха, хорхой шумуултай тэмсэхэ болоод, мүнөө үдэр хүрэтэр хэhэн юумыень тоолохо болоо hаа, аргагүй ехэ.

Иигэжэ жэмэстэ саадай баян ургаса абаха нилээдгүй дүй дүршэлтэй, ажалдаа бүрил шуналтай болоhониинь гайхалгүй. Лев Михайлович оронойнгоо элдэб саадшадтай бэшэлсэдэг болоhон.

Түйлаhан амжалтань хүршэнэрыень, тосхоной зониие мини орхёогүй. Энэ нүхэрhөө жэшээ абажа, газаагаа элдэб жэмэсэй модо тарижа эхилhэн зоной тоо олон болонхой. Лев Михайлович тиимэ зоноор омогорходог, ошожо туhалдаг байха юм.

Энэ нүхэрэй ургамалда дуратай байhые үшөө нэгэ иимэ жэшээ дээрэhээ харуулая. Шабар горшоог соо hуулгаhан нарихан модоной эшэ ургажа байна. Энэмнай пальма модон. Аяар Сочидо амархаяа ошоходоо, тэрэ асарhан.

Хүн бүхэн элдэбээр нэгэ наhаяа үнгэргэдэг. Зариман аалихан hолжорhоор, зондо ехэ харагдангүй, нүгөөдүүлынь дундуур сохилсоhоор, гурбадахинь—ходол хүнэй нюдэн дээрэ, ходоо сүлөөгүй, эсэшэ сусашагүй ажал дээрээ. Харин иимэшүүл лэ юумын түлхюур баригшад, газарай уурхай уудалагшад, байгаалиие хубилгагшад ха юм. Тэдэнэй зэргэдэ энэ hаншагаа сайhан, галтай нюдэнүүдтэй сарюун үбгэн hуурияа эзэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: пенсионер Л. М. Вахрушев саад соогоо.

Хори.

Н. ГАЛДАНОВ.

ТНЭР БАЙН ЭХЭНҮҮДЭЙ АЛДАР СОЛО!

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1941 оной августын 18-най Указай ёһоор, олон хүүгэдтэй эхэнүүдтэ «Эхын алдар» гэһэн орденуудаар, «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй нэрэһээ шагнаха тухай һанамжа баталба.

Задын «Мир» колхозой гэшүүн Очирова Цырен-Еши Санжиевна, Загарайн Илька поселогой гэрэй эзэн эхэнэр Мария Ивановна Ситникова. «Гигант» колхозой гэшүүн Бибинур Бызыкова Гасимова. Шэнэ-Бэрээн тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Евдокия Степановна Тарабукина, Кабанскын Ранжурово, Корсаково тосхонуудай гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Антонина Цыреновна Гиргушкина, Нина Прокопьевна Нагаслаева гэгшэд юһэн үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэнэйнгээ түлөө «Эхын алдар» гэһэн нэгэдэхи шатын орденоор шагнагдаа.

Найман үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэн 16 эхэ «Эхын алдар» гэжэ хоёрдохи шатын орденоор шагнагдаба. Тэдэнэй дунда Захаминай «Родина», «Дружба» колхозуудай гэшүүд Намсарай Шагдуровна Дармаева, Цыбик Жигжитовна Долсонова, Дымбрыл Лубсановна Будаева, Хяагтын аймагай Ехэ-Хударн тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр, Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүд Александра Григорьевна Кожевникова, Лайжат-Ханда Батуева, Долгоржап Цыреторовна Ухинова-Нимаева, мүн тус аймагай Шанаа нютагай гэрэй эзэн эхэнэр Наталья Аюшеевна Самбанова, Кабанскын Романово тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Александра Перфильевна Корытова, Яруунын Эгатын алаг нютагай гэрэй эзэн эхэнэр Хандажап Шагдуровна Хандамаева, Баргажанай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Бубей Гомбоевна Раднаева болон бусад бии.

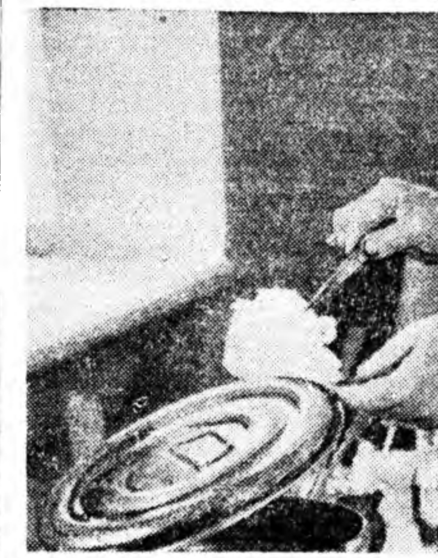

Һаяхан Улаан-Удын мяха консервэ комбинадай харша соо шэнэ поликлиникэ баригдаа. Тэндэнь физиотерапия, рентген-кабинет, терапевтическэ, шүдэнэй таһагууд бии. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 30 жэлдэ хүдэлжэ ябаһан медсестра Мария Степановна Телишова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАЛААНТАИШУУЛ, АЗАЯА ТУРШЫТ!

1964 ондо РСФСР-эй арадуудай дунда үнгэргэгдэжэ байгаа лотерейн билетүүдэй ээлжээтэ — зургаадахи тираж мүнөөдэр үнгэргэгдэхэнь. Тус тиражда эгээл үнэтэй эдлэлүүд гэхэдэ — аяар 35 «Москвич» маркын хүнгэн автомашина наадагдажа болоно.

Автомашинануудһаа гадна, «Планета» түхэлэй 70 мотоцикл, 105 пианино, «Мир», «Саратов» гэһэн 2.555 холодильнигууд энэ тиражда-мнай наадагдана.

Үнэтэй сэнтэй эдлэлнүүдэй дунда ҺАЛАН зүүгаад ковёр, хубсаһа угаадаг машина, «Атмосфера—2», «Нева—2», «Зоркий—4» фотоаппарат, «Чайка» гэжэ пылесос, электроприбор болон бусад хэрэгсэлнүүд дүүрэн. Мүн лотерейн билет худалдан абагшад нэгэ түхэригһөө хорин түхэриг хүрэтэр шүүхэ аргатай болоно.

Манай орон дотор шүүбэритэ лотерейн оноон һайшаалда хүртэдэг. ТАСС-ай корреспондентдэ РСФСР-эй Роскредит, Гострудсберкассын управлениин мэдээсэлһэнэй ёһоор, байгша оной дүүрэтэр найман тираж үнгэргэгдэхэ һаа, тэрэнь мүнөө юһэ гэгдэхоор хараалагдана.

(ТАСС).

* * *

Улаан-Удын 301-дэхи нөөсэ кассые даагша нүхэр Половников манай корреспондентын хэжэн асуудалда иигэжэ харюусаа:

—Россин Федерации дотор тус лотерейн билет зургаадахи тиражда аяар 35 автомашина наадагдахань.

Манай, иланхаяа городой, магазинуудтай шадай (Советскэ, Октябрьскэ районууд) дунда тараагдаха лотерейн билетүүд булта наймаалагдаа. Энэ рэй дундаһаа Горнищеторгын, промторгын дүрбэ, нэгэдэх, 72 хи магазинуудай, Гастрономой 1 дэлмэрилэгшэд онсо шалгараа. Тэдэнэй ашаар 12 мянга 300 түхэриг лотерейн билет ажалладаа наймаалагдан байна.

35 автомашина. Энэмнай ... шүүбэри гэнэ. Хэн мэдэб, азатай... лотерейн талаангаа туршажа үзэхэ... лоно гэжэ найдаа.

ТҮРҮҮШҮҮЛ—ВДНХ ОШОХОНЬ

Сагаан эдеэнэй дээжэр һуулга һабаха дэлбэрүүлжэ, Буряад ороноо суурхуулжа ябадаг замаа залуушуудай дунда байгша оной түрүүшүүн хахадта дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн хаража үзөөд, республикын Министрнүүдэй Совет иимэ тогтоол батална абаа:

Нэгэдэхинь—һараһаа һарада, үдэрһөө үдэртэ һү һаалиа дэлбэрүүлжэ, мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ ябаһан замай залуушадые СССР-эй арадай ажахын түйлалтануудые харуулһан выставкэдэ ошохо путевкоор шагнаһан байна. Шагнагдагшадай дунда Баргажанай үйлэдбэриин управлениин XXII партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой, Баргажанай совхозой һаалишад Клара Гуржаповна Гармаева, Бункит Будаевна Гомбоева, Цындыма Гундуиовна Дашиева, Елизавета Дамбаевна Содномова, Надежда Гарифовна Глязева, Пелагея Петровна Кожевина, Яруунын, Задын управлениинүүдэй «Коммунизм» колхозой, Борьёогой совхозой түрүүшүүл — Екатерина Жанаевна Данзанова, Анастасия Матвеевна Тимофеева болон бусад бии. Тус тогтоолой ёһоор Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Түнхэнэй, Хорнин, Улаан-Удын үйлэдбэриин управлениинүүдэй, Баунтын аймагай, Ивалгын түрүүшүүл СССР-эй арадай ажахын түйлалтануудые харуулһан выставкэдэ ошохо болоонхой.

„Агитаторай блокнодой" ээлжээтэ номер

КПСС-эй Буряадай обкомой соёл суртаалай таһагай гаргадаг «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 17-дохи номер буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараба.

Номерой түрүүшын хуудаһанда 1964 оной ургасаһаа гүрэндэ хударалаха, тушааха тухай республикын колхоз, совхозуудай социалис уялга толилогдоо. I Интернационалай 100 жэлэй ойдо зорюулан, «Хүдэлмэришэдэй аха зүүгэй нэгэдэл» гэһэн түүхын эрдэмэй кандидат К. Селезневой статья, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй түршалгаһаа «Тарялан дээрэ хүдэлөөшэдтэ эсэго ёһоной аннаргал» гэжэ нүхэд В. Подлянова, Г. Степанова гэгшэд Улаан-Удын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхоздо ябуулагдадаг агитационно хүдэлмэри тухай, мүн Улаан-Удын мяханай комбинадай коммунис ажалай цехэй агитатор Ю. Шитиков тухай материалнууд ноёрто орулагдаа. 48-дахи һургуулиин эхин классуудай багша Н. Макаровагай хүдэлмэри тухай А. Хабеева эндэ бэшэнэ.

«Нэгэшье үнеэ һубайрүүлхагүй» гэһэн Хурамхаанай совхозой үнеэдые искусственнаар үрэжүүлэгшэ А. К. Лисенковой хүдэлмэри тухай В. Ламкина, Л. Гармаева гэгшэдэй статья номерто толилогдобо.

«Гарзатай байһанаа олотой болобо» гэжэ 7-дохи барилгын монтажна управлениин хүдэлмэри тухай Буряадай барилгын управлениин ахалагша инженер Н. Хантаевай статья толилогдоо.

«Блокнодто» политигэгээрэлэй бүлэг түхэлэй кружогууд болон теоретическа семинарнуудай үзэхэ темэ толилогдоно гадна, һүүлэй жэлнүүдтэ совет арадай материальна талаар ажаһуудал дээшэлэн ургалта тухай тоо, баримта тон һонирхолтой.

ШЭНЭ НОМ

„Сибирьтэ иигэжэ хэлсэдэг юм"

Үргэн ехэ Сибирь орондомнай олон тоото үндэһэ яһатан үнинэй һуудаг. Эндэхи арад зон аман зохёолоор—үльгэр, таабаринуудаар, оньһон үгэнүүдээр, онтохо, дуунуудаар баян. «Сибирьтэ иигэжэ хэлсэдэг юм» («Так в Сибири говорят, Красноярск, 1961») гэһэн ном соо сибирээрүүдэй оньһон үгэнүүд ород хэлэн дээрэ хэблэгдэбэ. Олон ондоо арадуудай оньһон, хошоо үгэнүүдые номирхон суглуулагдаа. Хакасай уран зохёолшо—Болеслав Михайлович Ховратович энэ суглуулбэрые манай хуршэ Красноярска хизаарай номой хэблэлээр һаяхан барлуулжа гаргаба. Хэблэлэй гурбахан хуудаһанай хамжаатай энэ ном доторнь алтай (ойрод), хакас, буряад, якут, тува, шорец арадуудай, мүн холын хойто зүгэй ханты, манси, эвенк, чүүгчи, долган, нивх мэтын арад үндэһэтэнэй оньһон үгэнүүд байрлагдаһан байна. Зарим угсаагаатанай сэсэн үгэнүүд хоёр хэлэн тематическа бүлэгүүдтэ хубаагдаа. Жэшээнь, ойрод арадай оньһон үгэнүүд «Эхэ орон, арад түмэн», «Ажал хүдэлмэри, залхуу хойрог ябадал», «Эрдэм ухаан, һуралсал хэшээл», «Үгэ хүүрэ», «Хүнэй абари зан», «Хүнэй мүн таланһ», «Зол жаргал, зоболон гашуудал», «Ажабайдалай дуршал, ажаглалта, һургаал», «Революциин урда тээхи ангинуудай харилсаан», «Элдэб юумэн» гэһэн бүлэгүүдтэ хубаагдаатай. Мүн буряад, эвенк, хакас, шорец, тува, якут арадуудай оньһон үгэнүүд иимэрхүү бүлэгүүдтэй.

Зүгөөр ненец, ханты, манси, нивх мэтын үг үндэһэтэнэй оньһон үгэнүүд тон үсөөноор хад, ямаршье бүлэгтэ хубаагдангүйгөөр толилогдонхой. Үдэгэй, долган үндэһэтэнэй ороёдоод гурба-гурбан, чүүгчи угсаатанай табахан оньһон үгэнүүд тус суглуулбарида орулагдаһан байна.

Сибириин арадуудай сэсэн үгэнүүд энэ ном соо тобшо тадыгаар түүбэрилэгдэн хэблэгдэбэшье, тэдэнэй ажабайдалынь, ажал хүдэлмэринь, оюун бэлигынь иилээд элээр харуулагдана. Октябриин революциин урда тээ Сибириин зониие баян, ноёдойнь, бөө, ламанарайнь бабажа дорожоложо, мэхэлжэ хүүлэжэ, мүлжэжэ дарлажа байһан. Энэниие ушаадаха афоризмууд гэршэлнэ: «Үлэсхэлэн бололходо баяншууд таргалха, үбшэн хүрэхэдэ бөө таргалха», «Баян хүнһөө асуунхаар, һайн хүнһөө асуубал һайн» гэжэ хакас арад хэлсэнэ. «Ноёнтой нүхэсэхаар, нохойтой нүхэсэһэн дээрэ», «Ноёнтой харилдаһан—нюргагүй, нохойтой хэрэлдэһэн — хормойгүй», «Заргалдахада— ноён жаргаха, зобоходо—бөө жаргаха», «Баатар хүнэй барилдахань бэрхэ, баян хүнэй заргалдахань бэрхэ» гэхэ мэтын хүшаанай үгэнүүд, якад, буряад, тува арадууда бии. «Үбэлэй хүйтэндэ зүришэнһэн хүн—шахагүй улахуу, ноёнтой харилдаһан хүн—толгойгүй һалахуа», «Бурханда найдаһан хүн—хоохон нюсэгэн улаха», «Хаанай хараад, эшэһэнэй хэрэггүй, ноёнтие хараад, айһанай хэрэггүй», гэхэ мэтээр шорецууд хэлсэдэг байгаа. Энэ мэтын оньһон, хошоо үгэнүүд баян, ноёдто, бөөнэр, ламанарта Сибириин ажалша зоной дурагүй байһые, сүдөөтэ һайхан ерээдүйнгөө түлөө тэдэ зоной тэмсэдэг байһые харуулна.

Мүн Сибириин улад зоной ухаатай һүбэлгэн, ажалда дуратай байһые оньһон үгэнүүдынь гэршэлнэ. «Ухаангүй хүндэ хурса хутага һүхэ хоёршье түһа болохогүй» (ханты), «Хүдэлмэри хээгүй бол, хилаамэ эдихэгүйш» (эвенк), «Хүдэлмэри хааһ һаа, хоол барихаш» (чүүгчи), «Залхуу хүн һохорһоо доро» (нивх). Сибириин арадуудай түрэл нютагтаа, Эхэ ороноо иная дуратай байһые иимэ оньһон үгэнүүдынь харуулна: «Түрэл дайда — түрэһэн эхэ» (буряад), «Эхэ оронгүй хүн ... шэлбэ наранше дулаасуулдаггүй» (шорецуудай оньһон үгэ). «Өөрын ... газар алтан аягүүнһээ тандагтай ... кас), «Түрэһэн дайда хүн бүхэндэ ... эрхэмнэ», «Түрэһэн дайдаарын ... хүн бүхэн өөрынхөө бууса тээшэ тэмүүлдэг» (алтай), «Эхэ ... угсаагаатанай сэсэн үгэ» гэхэ мэтэ.

«Энэ бишыхан суглуулбэри Сибириин арадуудай түүхые бүри һайн ойлгохода туһална, тэдэнэй оюун ухаанай баялигай, сэсэн үгэнүүдэй танилсуулха зорилготой ном»,—гэжэ согсолон бүридхэгшэ Б. М. Ховратович оршол соогоо бэшэнэ. Тиин номой автор зорилгоёо хүрэжэ шадаа, энэнь «багахан һаа, бад гэмээ» ном болоо гэжэ хэлэе.

Сибирь дайдаадамнай гушаад ехэ үндэһэтэн ажаһуудаг юм. Энэ суглуулбэри доторо ороёдоо ... бэн дүрбэн арад угсаагаатанай аман зохёолой дээжэ— оньһон үгэнүүд орулагдаһан. Саашадаа Сибириин бүхы арадуудай оньһон, сэсэн үгэнүүдэй суглуулбэрине сэм бүрэн хэн хэблэбэл ехэ һайн бэлэй.

Ц. БУДАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Японой парламентскэ делегацитай Н. С. Хрущевой хэһэн хөөрэлдөөе дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ һайшаалтайгаар угтаа. Саахар абалгаар Куба дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлһэн зандаа үлэхэ. Алжирта Национальна суглаанай һунгалта амжалтатайгаар болобо.

Антонин Новотный Югослави ерэбэ

БЕЛГРАД, сентябриин 21. (ТАСС). СФРЮ-гай президент, СКЮ-гай генеральна секретарь Иосип Броз Тито уряалаар ЧССР-эй президент, КПЧ-гай ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Антонин Новотный албанай хараһаар мүнөөдэр эндэ айлшалжа ерээ.

Италиин коммунистнуудай тоо олон оолоно

РИМ, сентябриин 21. (ТАСС). Пальмиро Тольяттиин наһа бараһанһаа хойшо үнгэрһэн һарын турша соо Италиин коммунис партида болон Италиин коммунис залуушуулай федерацида абаха гуйлтатайгаар 5.000 гаран хүн мэдүүлэг барла гээд «Унита» газета мэдээсээ. Партида абаха гуйлтатайгаар хүдэлмэришэд болон залуушуул эхин организацинуудта ерэхэдэ, Тольятти тухай дурасхаалые ехээр хүндэлһэ гэшэ гэжэ бэшээнэ.

Фидель Кастрогай үгэ

ГАВАНА, сентябриин 21. (ТАСС). Саахар шанаалгаар Куба дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлдэг зандаараа үлэхэ гээд премьер-министр Фидель Кастро мэдүүлээ. Оронойнгоо энэ гол баялигые бүри элбэгээр абадаг болохо талаар революционно правительствын түсэбүүд тухай Фидель Кастро саахарай ажаүйлэдбэриин талаар национальна нэгэдэхи хуралдаанай хаагдахын үедэ тэрэ үгэ хэлэхэдээ хөөрэлһэн байна. Зургаан жэлэй үнгэрөөд байхада, Куба жэл бүридэ 10 миллион тонно саахар гаргадаг болоо гээд тэрэ тэмдэглээ.

Мальта бэеэ даанхай байдалтай болобо

ЛОНДОН, сентябриин 21. (ТАСС). Галинууд болон прожекторнуудай туяануудаар гэрэлтүүлэгдэһэн Ла-Валлеттада үнгэрэгшэ һүни угаа олон хүн зоной суглаа байхада, Мальтын сагаа-улаан үнгэтэй туг үндэр үргын оройдо үргэгдэн мандуулагдаба. Энэ ёһодол шэнэ, бэеэ даанхай гүрэнэй бии болоһые мэдээсэбэ. Энэ орон зуун табин жэлэй турша соо Англиин колони байгаа, мүн Дундада далай дээрэ үнэлхэ эрхэтэй цэрэгэй шухала базаа мүнөөдэө байһаар лангаараа. Шэнэ гүрэнэй бии болоһоной тэмдэг болгон сэрэгэй парад үнгэргэгдөө, гоё һайхан үнгын галинуд түяатуулан сасарууладаа.

СССР—эб найрамдалые шууд сэхээр хамгаалагша мүн

Японой парламентскэ делегацитай Н. С. Хрущевой хөөрэлдөөн тухай дэлхэйн хэблэл иигэжэ бэшэнэ

Японой парламентскэ делегацитай нүхэр Н. С. Хрущевой хөөрэлдөөн дэлхэйн түрүү үзэл бариадаг олониитэ ехэ һайшаалтайгаар хандаһан байна.

СОФИ. Японой парламентариинуудтай Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой хэһэн хөөрэлдөөн Болгариин бүхы түбэй газетэнүүд эли газарнуудта толилоо. «Термоядерна дайе һүжэрөөлхэ бододгүй тэнэг ябадал болохо» гээд «Работническо дело» гэжэ газета гаршагтаа онсолон тэмдэглэжэ. Японой парламентариинуудтай Н. С. Хрущевой хөөрэлдөөе «СССР эб найрамдалые шууд сэхээр хамгаалагша мүн» гэһэн томо гаршагтайгаар «Земеделско знаме» газета толилоо.

БУДАПЕШТ. Японой парламентскэ делегацитай Н. С. Хрущевой хэһэн хөөрэлдөөн хэблэгдэ толилогдоо, радиогоор дамжуулагдаа. Энэ хөөрэлдөөе Венгриин ажалшад ехэ һанаала хананагар угтаа.

Советскэ Союзай ядерна түгэлдэр хүсэн тухай, улаасхоорондын шухалын шухала асуудалнууд тухай, оронойнгоо дай хэхые хүсэдэггүй тухай Советскэ правительствые толгойлогшо энэ хөөрэлдөөндөөнгөө үедэ хэлээ гээд «Непсабадшаг» газета онсолон тэмдэглээ. «Дэлхэйн дайн аяархар түримхэйнүүдтэ илалташье, баяжалгашье хангажа шадахагүй» гээд хөөрэлдөөнэй гаршагта томо үзэгүүдээр газета бэшэһэн байна.

ПРАГА. Японой парламентскэ делегацитай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой хэһэн хөөрэлдөөнэй текстые «Руде право» газета хэсэдөөр толилоо.

Советскэ Союз дай хэхые хүсэнэгүй, эб найрамдалай түлөө, мүнөөһөө хойшо олон ерээдүйн үетэнэй хойто хубитай ажабайдал хангахын түлөө абьяастайгаар тэмсэнэ гэжэ Советскэ правительствые толгойлогшо дахяад онсолон тэмдэглэһэн байна.

ВАРШАВА. «Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гэшэ манай хараа бодол болоно», «Нүгөөдэ хүниие алаха гээшэ хүндэ зол хуби болохо шадахагүй», «Дайн байдалаар булгандэ аб алзи аюул тохёолдуулха» гэһэн гаршагууд доро Польшын бүхы газетэнүүд Японой парламентариинуудтай нүхэр Н. С. Хрущевой хөөрэлдөөнэй дэлгэрэнгы үдхые толилоо.

БУХАРЕСТ. Японой парламентскэ делегациин гэшүүдтэй Н. С. Хрущевой хэһэн хөөрэлдөөнэй үдхые «Советскэ Союз япон арадтай бүри нягта харилсаа холбоотой болохые хүсэнэ» гэһэн гаршаг доро Румыниин «Скынтейя» газета толилоо. Хэдэн олон миллион хүнүүдэй ами наһанда ядерна дайн угаа ехэ аюултай байһан тухай, хилын асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ шухала байһан тухай Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые газетэ эшэ татажа бэшэнэ.

(ТАСС).

Алжирайхид социализмын түлөө дуугаа үгэбэ

АЛЖИР, сентябриин 21. (ТАСС). Алжирай Арадай Демократическа Республикада үсэгэлдэр Национальна суглаанай һунгалта болоо. Ороной хуули гаргалгын дээдэ органай депутатнуудые алжир арад хоёрдохёо һунгаба. Депутатнуудта дэбжүүлэгдэһэн бүхы 138 кандидатнуудай түлөө Алжирай эрэшүүд болон эхэнэрнүүд дуугаа үгөө. Эдэнэр Национальна суглаанай шэнэ составта Национальна сүлөөлэлгын фронт гэжэ партиһаа дэбжүүлэгдэһэн байна.

Департаментнуудта зохёогдоһон сонгосой ёһоор һунгалта нэгэн доро үнгэргэгдэһэн байха юм. Департамент бүхэн һунгуулиин нэгэ округ болгогдон байгаа. Депутатнуудта кандидатнуудай дунда республикын президент, ФНО партиин генеральна секретарь Ахмед Бен Белла, правительствын гэшүүд ФНО партиин политбюрогой болон ЦК-гай гэшүүд, партиина, гүрэнэй, олониитын элитэ ажал ябуулагшад бии.

АНС агентствын мэдээсэлһэнэй ёһоор ороной бүхы департаментнуудай һунгалтада дунда зэргээр һунгагшадай 90 процентнь хабаадаа.

ФНО-гой сонгосой түлөө эдэбхитэйгээр дуугаа үгэхэдөө Алжирай һунгагшад революционно засагайнгаа түлөө, тэрэнэй революционно шалдахалтануудай түлөө үсэгэлдэр дуугаа үгөө. Тэдэнэр революциин харша этэгээдүүдтэ, тэрэнэй империалис союзнигуудтань эсэргүүсэн, феодализмда болон хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн, аграрна реформо шууд сэхээр хэжэх түлөө, ороной экономическа хүгжэлтын түлөө, эб найрамдалай болон социализмын түлөө дуугаа үгөө.

Урда Вьетнамдахи байдал

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 21. (ТАСС). Партизанууддай байлдаа хэхэдээ, Урда Вьетнамай правительствын сэрэгүүд энэ субботодо үзэгдөөгүй ехээр хохидолдо ороо гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Сайгонһоо мэдээсэнэ. 230 хүн алуулаа. Камбоджын хила шадар болоһон байлдаануудай үедэ партизанууд амжалтатайгаар түлалдаа гэбэл, правительственна сэрэгэй 23 солдат алуулаа, 41-ниинь шархатаа.

Ехэнхин засаг түрэдэ мүнөө шэнэ, бархатай хэлүү асуудалнууд тохёолдоо гээд AII агентствын корреспондент мүн лэ мэдээсэнэ. Забастовканууд болоһоноһоо уламжалан Сайгондохи ажабайдал гуримгүй болоо. Урда Вьетнамай нислэлдэ мүнөөдэр 20 мянган бүд нэгэдэшэд забастовко хэжэ, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ эрилтэ хэһэн байна.

Нангин гал Хиросимада асарагдаба

ХИРОСИМА, сентябриин 21. (ТАСС). Олимпийскэ галай эндэ ерэлтые угтахын тулада Хиросимын хахад миллион шахуу хүн зон бороотойшье-байгаа һаань, городой түбтэхи Эб найрамдалай парк соо суглараа.

Нангин гал муниципалитедэй байшангай үмэнэ түхэй ваза соо «хоноод», олимпиадын ниислэл Тэшэ зүгээ уламжлуулхаа.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байлгын эли тодо жэшээ

ДЕЛИ, сентябриин 20. (ТАСС). Индиин президент С. Радхакришнанай СССР-тэ айлшалга үсэгэлдэр дүүрээ. Энээндэ Индиин хэблэл ехэ анхарал хандуулна. Мүнөөдэрэй газетэнүүд советско-индийскэ хамтын коммюнике түрүүшынгээ хуудаһанууддаа, томо гаршагтайгаар толилоо, «экономикын, культурын, наука болон техникын талаар Инди Советскэ Союз хоёрой хоорондохи хани барисаата харилсаан», «олон тоото холбоо барисаанай шууд хүгжэлтэ хоёр ороной арадуудта, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ түһа болоо» гэһэн гаршагуудтай «Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха» («Индиан экспресс»), «Хилын арсалдаануудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэхые Инди СССР хоёр буруушаана» («Таймс оф Индиа») гэһэн гаршагуудтайгаар газетэнүүд гараа.

Неругэй политикын гол ёһонуудые Индиин баримталдаг байһые президент С. Радхакришнан гаршалан бататгаа гээд хэблэл онсолон тэмдэглэнэ, индийско-советскэ харилсаанууд олон ондоо политическа болон социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые амжалтатайгаар бэелүүлжэ ли тодо жэшээ болоно гээ гээ.

«Инди Росси хоёр энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха хэрэгтэ ...

Экономическа болон техническэ харилсаа холбоон тухай советско-иранска хэлсээнэй ёһоор Иранай хэдэн газарта мэргэжэлтэд ороной элдэб районуудта оньһотойгоор уһа оруулагдаһан тарая хадагалдаг газарнуудые барихын тулада талмайнуудые шэлэн олохо шэнжэлэлгын хүдэлмэри Иранда хэжэ байна. Зураг дээрэ: Горган шадарай үрэмдэлгын арангын дэргэдэ совет мэргэжэлтэд болон Иранай хүдэлмэришэд байна.

ТАСС-ай фотохроника.

* *

Шон О-Кейси наһа бараба

ЛОНДОН, сентябриин 19. (ТАСС). Ирландиин арадай элитэ ехэ хубуун, уран зохёолшо ба драматург, олониитын ажал ябуулагша-коммунист Шон О'Кейси 81-тэй болоод, үсэгэлдэр үтэжэ наһа бараа.

Шатар

Республикымнай бэрхэ шатаршадай наадан дүүрээтэжэ, һүүлшын уулзалганууд болоо.

Шатар наадые һонирхогшод «наадан юунда дүүрэһэн гэжэ хэлэгдэнэб» гээд асууна. Наадаада гол хабаадагша байха ёһотой мастерта кандидат А. Сумкин ажал хэхэтэй дээрэһээ мүрысөөнһөө сат соогоо хабаадалсажа шадаагүй. Гэзэшье һаа, наадаяа һаяар үргэлжэлүүлхэ.

9-дэхи наадалгада Краснов Могордоев хоёрой наадалга харагшадай анхарал ехээр хандуулна. Могордоев ухамай бэрхэ, нарин нягтаар наададаг байһан хад, бүрүү хүдэлхалтай ябадал хэжэ, сагаанаар наадагшынгаа хэһэн шанга добтолгодо дайрагдаа.

Хэзээ буханда һайшаар наадаһан Власовтай уулзаһан Салтанов өөрынгөө «баялигые» абарха гэжэ хадышье оролдоо һаа, 65-дахи ябадалда аргаа барагдажа, булигдаһан тухай акт дээрэ гараа табиха баатай болоо.

Сампилов аһан шадалаараа оролдожо, һони һонин ябадал хэбэшье Самаринда илагдаа.

Бэрхэшүүлэй НААДАН

Арбадахи наадалгада Самарин Власовта түрүүшынхиеэ шүүгдээ. Ушаков һайнаар наадажа, Мельниковэй ноёной ябадал хаагаа. Наадагша Черноскутов хоёр эб зүйтэй хэлсэжэ, тэнсэһэн байна.

Арбан нэгэдэхи наадалгада Сампилов Черноскутовтай наадахадаа, оншотойхоноор ябажа, 38-дахи ябадалда нүгөөдэеэ шүүбэ.

Наадагда түрүүлжэ ябагша Самарин Ушаков үшөө нэгэ шангаар сохилто хэжэ, тэрэниие шүүбэ.

Мельников Красновтой тэнсэбэ, Салтановтай наадажа, хойшоо һуулгаһан партияа шүүжэрхёо. Наадан дүүрэа.

Даб дээрэ хабаадагшад иимэ дүнгүүдтэй гараа гэхэдэ: А. Самарин 6,5 очкотой. Удаань Ю. Мельников —6, В. Власов—5 очкотой, үлөөһэн лүүлагдаһан нэгэ партиатай. Тиимэһээ Сампилов 4,5 очкотой, Могордоев ... той наадангүй орхиһон нэгэ партиятай.

А. ИГУМНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Бүхэдэлхэйн залуушуулай болон студентнэрэй хуралдаанда хабаадагшадтай уулзалга дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ. Германиин Демократическа Республикын партиина болон гүрэнэй габьяата ажал ябуулагша, Германиин Нэгэдэмэл Социалис партиин ЦК-гай политбюрогой гэшүүн Отто Гротеволиин наһа бараһан тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдээсэл. Улаан-Удын үйлэдбэриин управлениин тариалангад Эхэ орондоо 780.600 пууд тарая тушааха, социалис уялгаяа дүүргэһэн тухай.

Хоёрдохи хуудаһанда: Бүхэдэлхэйн залуушуул болон студентнэрэй хуралдаанда хабаадагшадтай уулзалга дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын түгэсхэл. Мүн энэ уулзалгаан тухай тоосоон. ТАСС-ай мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда: үнгэрэһэн долоон хоногой туршада редакцида орохон бэшэгүүд толилогдобо. Эндэ нүхэд Павлоцкиин Урда Сахалиныдэ эльгээһэн бэшэг— «Валерийн өөрынгөө эхые олобо» гэһэн гаршагтайн. Г. Субботиной «Хүндэ ... хэн ажалтай» гэжэ материал болон бусад олон һонин бэшэгүүд хэблэгдэбэ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: улас хоорондын байдалаар ТАСС-ай болон АПН-эй корреспондентнэрэй мэдээнүүд һүүлшын үеэй ... дэй һонин мэдээнүүд толилогдобо.

Сагаан үүлэрһээ

Улаан-Удын гидрометеобюрогой ... мэдээсэлһэнэй ёһоор, манай республика дотор урда ... шэг байха, урда аймагуудаар ... зэрэг бороо орохо. Баруун ... градус һүнитүүлээр 12—... градус дулаан байха.

Сентябриин 24—25-най үдэрнүүдтэ республика урда ... дээр бага зэргэ бороо орохо ... руун тээхэ һулашагаар ... Хойто аймагуудаар һүнин ... 7 градус хүйтэн, бусад ... даар һүнин 0 2 градус ... һөө 3 градус хүрэтэр дулаан. ... 12—17 градус дулаан ... хоор хүлеэгдэнэ.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-36, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93 районов и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и рабкоров—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00226. Зак. № 763.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 23.